

ARISTOTELIS
DE INSOMNIIS ET DE DIVINATIONE PER SOMNVM

PHILOSOPHIA ANTIQUA

A SERIES OF MONOGRAPHS ON ANCIENT
PHILOSOPHY

EDITED BY

W. J. VERDENIUS

AND

J. H. WASZINK

VOLUME II

ARISTOTELIS DE INSOMNIIS ET DE DIVINATIONE
PER SOMNVN

LEIDEN
E. J. BRILL
1947

ARISTOTELIS

DE INSOMNIIS ET DE DIVINATIONE PER SOMNVM

A NEW EDITION OF THE GREEK TEXT WITH
THE LATIN TRANSLATIONS

BY

H. J. DROSSAART LULOFS, D. LITT.

2. TRANSLATIONS, INDEX VERBORUM

LEIDEN
E. J. BRILL
1947

Copyright 1947 by E. J. Brill, Leiden, Holland
All rights reserved, including the right to translate or to
reproduce this book or parts thereof in any form

Printed in the Netherlands

SIGLA

<i>a</i> = Florianensis xi 649	saec. xii
<i>b</i> = Urbinas lat. 206	inter ann. 1240-1254
<i>c</i> = Bruxellensis II 2558	saec. xiii
<i>d</i> = Vaticanus lat. 2071	„ xiii
<i>A</i> = comm. Alberti Magni	„ xiii
<i>V</i> = Vetus translatio	
<i>l</i> = Vaticanus lat. 2083	a. 1284
<i>m</i> = Bruxellensis II 2314	saec. xiii ^{ex}
<i>s</i> = Editio Iohannis Versoris	a. 1493
<i>N</i> = Nova Translatio	

ARISTOTELIS DE SOMPNO ET VIGILIA LIBER SECUNDUS

vetus translatio

Post hec autem de sompno querendum, et primo | cui
eorum que *sunt* anime inesse videtur, et utrum *intel-*
5 *ligibilis* particule passio est vel *sensibilis*: hiis
enim solis eorum que in nobis sunt cognoscimus ali-
quid. si *autem* usus *visionis videre* et auditus audire
et omnino sensus sentire, *hec* autem sunt communia |
sensuum veluti figura et magnitudo et alia huiusmodi,
10 aut propria veluti color sonus sapor, inpotentia au-
tem sunt omnia *conniventia* et dormientia videre, simi-
liter autem et in reliquis, manifestum quoniam non
sentimus in sompnis: non ergo sensu sompnium *percipi-*
mus. | *set* neque opinione. non enim solum adveniens di-
15 cimus hominem vel equum esse, *set* album vel pulcrum;
quorum opinio sine sensu nichil utique dicet, neque

Titulus: Liber 2us de sompno et vigilia c 3 post hec] postea a
autem om. ac. est quer. a, quer. om. c. cui om. a., cui parti d
4 illorum d que om. a insunt c ines. vid. om. ab¹, add. b²
5 partis dA, part. — sens. om. b¹ 6 solis ad, solum bcAN eor.
que om. a vobis a sunt om. a 7 autem] enim ab vision.
est dA et—audire om. c et om. d 8 omnino] ideo ab comm.
sunt ab 9 fig.] si a, om. b¹ et (pr.) om. ab¹ et (alt.) om. a alia]
aliqua a 10 aut] autem a vel.] ut ab son.] sompnus c¹ 11 omn.
om. b conniv. bc² d, convencia a, claudentia oculos c¹ (cf. Net:
sc. oculos claudentia d²) sim.] si a 12 autem om. a rel. ab N,

ARISTOTELIS DE SOMPNO ET VIGILIA LIBER SECUNDUS

nova translatio

Post hec autem querendum de sompno, et primo | cui ^{458a33}
eorum que anime *passio hec* inesse videtur, et utrum ^{-b1}
5 *intellective* particule *passio* est *hec* vel *sensitive*:
hiis enim *solum* eorum que in nobis sunt cognoscimus ali-
quid. si *itaque* usus *visus visio* et auditus audire et
omnino sensus sentire, communia autem sunt | sensuum ^{b5}
veluti figura *et motus* et magnitudo et alia huiusmodi,
10 aut propria veluti color sonus sapor, inpotentia au-
tem sunt omnia *claudentia* et dormientia videre, simi-
liter autem et in reliquis, manifestum quoniam non
sentimus *nichil* in sompnis: non ergo sensu sompnum *sen-*
timus. | *at vero* neque opinione. non enim *solum* adveni-
15 *cimus* hominem esse vel equum, set *et* <*iam*> album vel pulcrum;
quorum opinio sine sensu *nichil* utique dicet, neque ^{b10}

Titulus: Incipit l' iius l 3 hoc s querendum est s somno s
4 hoc s 13 sompn. nos sent. l 14 ad s 16 nec vero s

aliis sensibus *d*, illis *c* man.] man. autem *c*, patet *a* quon.]
quidem quod *d* 13 sompnis *c*, sompniis *d*, sompno *b1* A, sompno
ab2 non *om. a*, post sompn. *c* ergo] enim *a*, *id. post* sensu *c*
sompn. sensu *b* sompnum *a* 14 set *om. ab* neque *om. c*.
advenientis *a* 15 esse *om. bc* vel (*alt.*) *om. b1* 16 oppositio *a*
dicat *ac* neq.—(2.1) falso] sive non sine fore *a*

vere neque falso. in sompnis autem accidit animam hoc
 facere: similiter enim quoniam homo et quoniam albus
qui est adveniens videmur|videre. amplius preter somp-
 nium intelligimus *quoddam* aliud, quemadmodum in vigi-
 5 lando sentientes quid: de eo enim quod sentimus, sepe
 et intelligimus aliquid. sic et in sompnis preter fan-
 tasmata *interdum* alia intelligimus. videbitur autem
 alicui hoc, si quis *exercet* mentem et temptet memorare|
 surgens. iam vero quidam *et* viderunt sompna huiusmo-
 10 di velud qui videntur secundum *memorie preceptionem*
disponere que proponuntur: accidit enim eis aliud
 quid preter sompnum ponere ante oculos in loco fan-
 tasma. quare manifestum quoniam neque sompnum omne
 quod in sompno fantasma, et quoniam intelligimus que
 15 opinione opinabamur. palam autem de hiis universis in
 tantum quoniam eodem quo *et* vigilantes in egritudi-
 nibus decipimur, *quoniam* hoc idem *et* in sompno facit
 passionem. et sanis vero et *videntibus* tamen sol peda-

1 vere] vero *c*, verum *d* falso *bc N*, falsum *d* sompniis *d* autem
om. b hoc anim. *ab* 2 enim *om. a*, en. et *d* 3 adv.] in sompno
 veniens *d* videmus *b* ampl. autem *adA* sompnum *ab'c*
 4 intell. *post* sent. (5) *b*, *post* aliud *d* quoddam aliud *A*, quidem
 aliquid *a*, quidem aliud *bc*, quid aliud *d* in *om. a* 5 sentient.]
 sentimus *d* quidem *c*, *om. b* enim] autem *d* 6 et (*pr.*), enim *a*
 sic *om. c* *post* sompn. *add.* sepe aliquid videmus *a* 7 int. al.]
 et *a* videtur *ab* aut. *om. a* 8 alic.] alter *b* hoc alic. *a* exer-
 citet *a* temptat *acd* 9 *post* surgens *add.*: velud illi qui videntur *b*
 vero *om. a* et quid. *b* viderentur *a* 10 qui vident. *om. b*
 sec. modum artis memorandi *b*², sec. artis memorie *d*¹ memorie
*b*¹ *d*¹, memoriam *a*, memorare *c*, memorandi *b*² *d*² *prec. cd*, recep-
 tionem *b*, deceptionem *a* 11 *disp.*] proponere *a*, *disp.* ante oculos
bd qui *b* enim] quidem *a*, autem *d* eis—(12) preter *om. a*

vere neque falso. in sompnis autem accidit animam hoc
 facere: similiter enim quoniam homo *est* et quoniam albus
est quod est adveniens videmur | videre. amplius preter somp- 458b15
 nium aliud *aliquid* intelligimus, quemadmodum in vigi-
 5 lando sentientes *aliquid*: de eo enim quod sentimus, sepe
etiam intelligimus *aliquid*. sic et in sompnis preter fan-
 tasmata alia *aliquando* intelligimus. videbitur autem
 alicui hoc, si quis *adhibeat* mentem et temptet memorare |
 surgens. iam vero quidam viderunt sompna huiusmodi b20
 10 velud qui videntur secundum *memorativum preceptum*
 ponere que proponuntur; accidit enim eis aliud
 quid preter sompnum ponere ante oculos in loco fan-
 tasma. quare manifestum quoniam neque sompnum omne
 quod in sompnis fantasma, | et quoniam intelligimus que b25
 15 opinione opinabamur. palam autem de hiis universis
 in tantum quoniam eodem quo vigilantes in egritudi-
 nibus decipimur, hoc idem in sompno facit passionem.
 et sanis vero et *scientibus* tamen pedalis sol vide-

1 false *m* sompniis *l*² 2 similiter enim (*bis*) *m* quoniam
 (*alt.*), quis *m* 3 est (*alt.*) *om.* *s* sompnum *m* 6 etiam] et *l*
 somniis *s* 8 mente *lm* temptat *l*¹*m* 9 quidem *s* 12 quod *s* somp-
 num *ms* ante *s* *V*, autem *l*, at *m* fantasmata *m* 13 sompnum *m*
 14 sompniis *l*²*s* 16 in (*alt.*)] et *m* 18 tamen] cum *ms* bipedalis *s*

aliud eis *bc* 12⁹quid *om.* *b*, quidem *c* fant. in loco *b* fan-
 tasmata *c*¹ 13 quoniam] quod *aA* sompn. esse *a*, sompn. est *d*
 omne quod] neque *a* 14 quod est *d*, qu. in sompno *post* fant. *cA*
 fant. est *b* fantasmata *c*¹*d*¹ et] set *a*, *om.* *b*¹ que] quod *d*
 15 opinabantur *cd* in *om.* *a* 16 quon.] quod *d*, quon. et *a* eod.
 modo *ad* et *om.* *c* *N* 17 decip. in egr. *d* quon. *d*, quod *a*,
 quia *bc* id.] quidem *c*, que *b* pass. fac. *a* 18 et *om.* *a* vid.
 et san. *a* vero] sic *c*, *om.* *a* tamen *om.* *ab* ped. sol *bc* *N*

lis esse videtur. set sive idem sive | diversum fanta-
sticum anime et *sensibile*, nichil minus non fit absque
videre et sentire aliquid: *videndo* enim et *audiendo*
falli videntis verum quid et audientis, nequaquam
5 *vero* quod arbitratur. in sompno autem positum est ni-
chil videre | *neque* audire neque omnino sentire. ergo
non videre verum, nichil autem pati sensum non est
verum, set contingit et visum pati aliquid et alios
sensus, singulum autem horum quemadmodum *nobis vigi-*
10 *lantibus advenit* | quidem quodammodo sensui, non sic
autem ut *vigilantibus*: et quandoque quidem opinio di-
cit quoniam falsum, quemadmodum *vigilantibus*, quandoque
vero detinetur et sequitur fantasma. *quoniam* igitur
non est opinantis neque intelligentis passio hec,
15 quam vocamus sompniare, manifestum. set neque | senti-
entis simpliciter: videre enim utique *sit* et audire
simpliciter. set *quatenus* et secundum quem modum,
considerandum. ponatur ergo, quod est et manifestum,
quoniam sensibilis particule passio *hec*, siquidem et

1 vid. esse *cd N* sive (*pr.*)] fuit *a* 2 nich.] non *a*, nich.
non *b*¹ non fit *om.* *b*¹, fit non *b*², fit *a*, non sit *c*, non enim fit *d*
4 fallimur *bc*²*d* videntes *a*¹ verum *ac*, *post* aud. *b*, vero *d*
quid *c*, quidem *ab*, *om.* *d* aud.] est *ac*, aud. verum quidem *bA*,
aud. quidem *d* 5 vero *om.* *cd* aut.] enim *a* nich. vid.] neque
audire *d* 6 neq. aud. *bA*, et aud. *a*, neq. videre *d*, *om.* *c* 7 verum
in sompno *c*, verum est *d* per sens, *d* est *om.* *ac.* 8 et (*pr.*)
om. *d* aliq. *d*, quidem *bc*, *om.* *aA* 9 singulis *ad* 10 advenerit
c, evenit *aA* quidem *ac*, quod *b*¹, *del.* *b*², *om.* *d* sensui *ac*, sensu
pati *b*, sentire *d* 11 ut] in *c* et *om.* *a* quand.] quando quoniam *a*,
quoniam *d*¹ quidem] quid *a* 12 quon. *ac*², *om.* *bc*¹ *d* fals.] tamen *a*
quemadm. accidit *b*, quemadm. quidem *cd* et quand. *d*, quando *b*
13 vero] non *c* detinentur *d*, retinetur *a* 14 non] neque *a* op.]

tur esse. set sive idem sive | diversum fantasticum 458b30
 anime et *sensitivum*, nichilominus non fit absque vi-
 dere et sentire aliquid: *pretervidere* enim et *preter-*
audire videntis verum aliquid et audientis, nequaquam
 5 *tamen id* quod arbitratur. in sompno autem positum est
 nichil videre | *atque* audire neque omnino sentire. ergo 459a
 non videre verum, nichil autem pati sensum non
 est verum, set contingit et visum pati aliquid et
 alios sensus, singulum autem horum quemadmodum *vi-*
 10 *gilanti adiacet* | quidem quodammodo sensui, non sic a5
 autem ut *vigilanti*: et quandoque quidem opinio di-
 cit quoniam falsum, quemadmodum *vigilans*, quandoque
 vero detinetur et sequitur fantasma. *quod quidem* igitur
 non est opinantis neque intelligentis passio hec,
 15 quam vocamus sompniare, manifestum. set neque | senti- a10
 entis simpliciter: videre enim utique et audire sim-
 pliciter. set *qualiter oportet* et secundum quem modum,
 considerandum. ponatur ergo, quod et manifestum est,
quod sensitivi passio, siquidem et sompnus.

1 fantasmatum *m* 3 pretervidere sentire enim *s* enim *om. m*
 5 id] illud *m* arbitrabatur *s* 7 videtur *s* 8 set et *m* 9 vigi-
 landi *s* 10 quidem *om. m* sensui] servi *m, om. s* sicut *m*
 11 quidem] idem *ms* 14 inopinantis *m* hoc *s* 15 quam *l*,
 quamdam *m*, quod *s* 17 et secundum (*bis*) *m* 19 quod et *ms*
 sentivi *s* siquidem *om. s*

de opinatis *a* 15 quam] quidem *a* man.] patet *a* sent.] scientis *b*
 16 sit] fit *d*, post aud. *a* 17 non simpl. *d* et—modum] quemad-
 modum *a* et *om. b* 18 est et *c*, etiam est *b*, est *ad* 19 sens.
 quidem *b*, sentientis *c* pass. hec siq. *d*, hec siq. (*del. b*²) pass. *b*,
 pass. siq. *a N*, pass. quidem *c* et sicut *b*

sompnus. non enim alii quidem alicui animalium inest
sompnus, alii vero alicui sompniare, set eidem. quoniam
vero | de fantasia in hiis que De anima dicta *sunt*, et
est quidem idem *sensibili* fantasticum, esse autem
5 fantastico et *sensibili diversum*, est autem fantasia
qui a sensu secundum actum fit motus, sompnum vero
fantasma quoddam videtur esse (nam quod in sompno
fantasma | sompnum dicimus, simpliciter sive quodammodo
factum) manifestum *quoniam sensibilis* quidem est somp-
10 niare, *hoc autem in eo* quod fantasticum.

2 Quid autem sompnum et quomodo fit, ex hiis que
circa sompnum accidunt maxime speculemur. sensibilia
enim | secundum singulum *organum sentiendi* nobis affi-
ciunt sensum, et que fit ab eis passio non solum inest
15 *organis sentiendi* dum sensus agunt, set etiam dum abeunt.
similis enim *hec* passio in hiis et in hiis que feruntur.
et enim *agitata* eo quod | movit non ulterius *attingente*
moventur: nam quod motum fecit movit aerem quendam, et
rursus hic motus alium. et hoc *quidem* modo, quousque
20 *utique steterit*, facit motum in | aere *atque* in humidis;

1 alii quidem alicui *scripsi*, alii alic. quidem *a*, alic. quidem alii
c N, alic. et alii *d*, alic. quoniam (*del. b²*) quidem *b* 2 alii] alicui *a*
alicui *cd*, animali cui *b*, *om. a* inest sompniare *bc²d*, non inest s. *c¹*
eadem *d* 3 de (*pr.*) *om. c* hiis—De] libro *a* anime *a* dicta s.]
diximus *a* 4 est *om. c* id. quid. *d* sensibile *b* autem et *c*
5 et sens. *om. a* div. est *a* 6 qui—motus] qui a sensu sive
actum a sensu qui fit motus *a* mot. fit *b* sompnum *b* 7 quodd.
om. a 8 sompnum autem *b* dicim. *bc*, dic. esse *a*, dicitur *d*
sive] sine *a*, vel *b*, sui *c* 9 man. est *dA* quon. est *d* sens. particule
bd quidem sens. est *b*, quidem est *om. d* 10 quod secundum
b (*cf. N*) 11 quid] quidam *a* fit] sit *c* que] quo *a* 12 somp-
nium *ab¹* accidit *a* max. *om. a* sensibillum *a* 14 eis] hiis *d*

non enim alicui quidem alii animalium inest
sompnus, alii vero alicui sompnare, set eidem. quoniam
vero | de fantasia in hiis que De anima dictum est, et 459a15
est quidem idem *sensitivo* fantasticum, esse autem
5 *sensitivo* et fantastico *alterum*, est autem fantasia
qui a sensu secundum actum fit motus, sompnum vero
fantasma quoddam videtur esse (nam quod in sompno fan-
tasma | sompnum dicimus, *sive* simpliciter sive quodammodo a20
factum) manifestum *quod sensitivi* quidem est sompnare,
10 *huius* autem *secundum* quod fantasticum.

2 Quid autem est sompnum et quomodo fit, ex hiis que
circa sompnum accidunt maxime *utique* speculabimur. sen-
sibilia enim | secundum singulum *sensitivum* nobis *effi-* a25
ciunt sensum, et que fit ab eis passio non solum inest
15 *sensiteriis* dum sensus agunt, set et <iam> dum abeunt. simi-
lis enim passio in hiis et in hiis que feruntur *videtur*
esse. et enim *in latis* eo quod | movit non ulterius *contingente* a30
moventur: nam quod motum fecit movit aerem quendam, et
rursus hic motus alium. et hoc *itaque* modo, quousque
20 *quidem stet*, facit motum *et* in | aere *et* in humidis; 459b

1 quidem *om. s* alii *post* anim. *l, om. s* 7 quoddam *om, s*
8 sompnum *m* 15 *sensiteriis scripsi*, *sensiterii m*, *sensitivis ls* sen-
sum *s* etiam *scripsi, cf. V, et; codd.* simul *s* 19 hic *om. s*

solum enim *d*¹ inest] est in *c*, fit in *d* 15 dum] cum *d*, *om. a*
abeunt] abibunt *d*, habebunt *c*¹ 16 similis *cd*, sim. est *a*, simul *b*
enim] autem *bc* in hiis *om. ab* et in hiis *om. c* in (*alt.*) *om. a*
17 agata *a* movit *c*, movet *ad*, moveret *b* atting. *a*, conting.
bcd N 18 moveretur *b* motum] moveri *d* movet *b* 19 rursum *b*
modo *om. a* 20 utique *om. bcd* steterit *b*, flent *a*, stetit *c*, stet *d N*
faciunt *acd* in hum.] humido *a*

similiter autem hoc opinari oportet et in alteratione:
nam quod calefactum est ab *aliquo* calido proximum calefacit, et hoc distribuit usque ad principium. quare et in quo est sentire, quoniam est alteratio quedam
5 qui secundum | actum sensus, necesse est hoc accidere. ideo passio est non solum sentientibus *per organa sentiendi*, set *etiam* quiescentibus, et in profundo et superficie tenus. palam autem cum *frequenter* sentiamus aliquid: transferentibus enim sensum sequitur passio, velud de
0 sole ad tenebras: | accidit enim nichil videre propter subsistentem motum in oculis *ex* lumine; et si ad colorem multo tempore aspiciamus, *vel* album vel *ceruleum*, eiusdem modi videtur ad quodcumque visum permutemus. et si ad solem aspicientes vel *aliquid aliud* splendidum
5 *conniveamus*, observantibus quidem videtur secundum directionem, *ubi* accidit visum videre, primum quidem huiusmodi colorem, *deinde* permutatur in puniceum deinde in purpureum, quousque *ad* nigrum veniat colorem et evanescat. et ab hiis *vero* que moventur permu-
0 tantur, velud a fluminibus, maxime autem ab hiis que citissime | fluunt: videntur enim quiescentia moveri. fiunt autem et a magnis sonitibus obsurdescentes, fiunt

1 hoc opin. op. *a*, op. opin. hoc *bcA N*, op. hoc opin. *d* et *om. b*,
5 qui] que *ab* act. est *ad* sens. *om. a* nec.] nocere *c* acc.]
facere *a* 6 est *om. d*, post solum *b* 7 etiam *om. bcd N* et
(*pr.*) *om. a* in *om. b*¹ 8 tenuis *d* aliq. sent. *a* 9 in transf. *d*
enim *ac*, inde *d*, *om. b* sens. post pass. *b* 10 enim] autem *a*
nil *a* 11 subsistendi *a* in lum. ex oc. *b* ex] *a a N* post
ocul. *add*, secundum experimentum *b* 12 aspitimus *d* ad album *c*
13 eiusdem modi *b*, eiusmodi *cd*², cuiusmodi *ad*¹ a quocumque *a* (*cf.*
Arist. A) 14 aspiciamus *a* aliq. aliud *A*, aliud quod *d*, aliquod

similiter autem oportet opinari hoc et in alteratione:
nam quod calefactum est a calido proximum cale-
facit, et hoc distribuit usque ad principium. quare
et in quo est sentire, quoniam est alteratio quedam
5 qui secundum | actum sensus, necesse est hoc accidere. 459b5
ideo passio est non solum sentientibus *in sensi-*
teriis, set quiescentibus, et in profundo et superficie
tenus, palam autem cum *continue* sentiamus aliquid: trans-
ferentibus enim *secundum* sensum sequitur passio, velud de
10 sole ad tenebras: | accidit enim nichil videre propter *adhuc* b10
subsistentem motum in oculis *a* lumine. et si ad *unum* colo-
rem multo tempore aspiciamus, *aut* album vel *viridem*,
eiusdem modi videtur ad quodcumque visum permutemus.
et si ad solem *perspicientes* vel *aliquod* splendidum *con-*
15 *cluserimus*, observantibus quidem | videtur secundum b15
directionem, *qua* accidit visum videre, primum quidem
huiusmodi colorem, *donec* permutatur in puniceum
deinde in purpureum, quousque *in* nigrum veniat colo-
rem et evanescat. et ab hiis que moventur *autem* permu-
20 tantur, velud a fluminibus, maxime autem ab hiis que
citissime | fluunt: videntur enim quiescentia moveri. b20
fiunt autem et a magnis sonis obsurdescentes, fiunt

2 a] et s 5 qui] et s 6 sensiteriis *m*, sensitivis *ls* 14 pro-
spicientes *s* 16 discretionem *l* quidem igitur *m* 19 autem] aut *s*

bc N, aliud *a* 15 conniv.] quidem communicamus *a* 16 diver-
sionem *a* ubi *dA*, nisi *a*, nichil *c*, ut *b* quidem nisi *c* 18 de-
veniat *a*, veniat ad nigrum *b* 19 evanescit *c* et (*alt.*) *om. bc*
vero *om. a* et perm. *bcd* 20 fluxibilibus *a*, fluibilibus *b* que ci-
tiss.] secretissime *c* 21 enim] autem *a* 22 autem et] enim *b*
obsurdescentibus *b*, obscure deficientes *a*

autem et a validis odoribus *non* odorantes et in similibus. hec *quidem utique* manifeste accidunt in hunc modum, *quemadmodum diximus*.

Quoniam vero cito organa sentiendi et modicas differentias sentiunt, signum est quod | in speculis accidit: de quo eodem et si insistendo consideret aliquis utique et mente consternaretur. simul ex ipso manifestum quoniam quemadmodum visus patitur sic et facit aliquid. in speculis enim valde puris, cum menstruis
 10 supervenientibus mulieres inspiciant in speculo, | fit superficies speculi *velut* nubes sanguinea; et si quidem novum sit speculum, non facile est abstergere huiusmodi maculam, si vero vetus, facile. causa vero, sicut diximus, | quoniam non solum patitur visus ali-
 15 quid ab aere, set etiam facit aliquid et movet, quemadmodum et splendida: nam visus splendorum et habentium colorem. oculi igitur rationabiliter, quando fiunt menstrua, afficiuntur, sicut et | alia pars quolibet: et enim natura existunt pleni venarum. ideo
 20 cum fiunt menstrua propter turbationem et *fervorem sanguineum*, nobis quidem que in oculis differentia

1 autem et *bc N*, etiam et *a*, etiam *d* in sim.] invisibilibus *b¹*, in naturalibus *a* 2 quidem *cd*, autem *aA*, *om. b N* utique *om. c*, itaque *malim* manifestum *b N*, -ta *c* accid. man. *a* accidit *bc*, acciderit *d* 3 quemadm.] quem *aA* nunc dix. *b* 4 cito *post* sent. *d N*, *om. a¹* et] etiam *b¹* diff.] duas *a* 5 speculo *d* 6 eodem etsi *bc*, et eod. etsi *a*, eodem et *d* et cons. *d* aliq.] quis *bc N* et utique *a* 7 mentem *b* consternaretur *b¹*, consterneretur *a*, consternetur *c*, consternatur *b²d* ex eo ipso *b* man. est *ac* 8 quon. *om. bc* patit. quid *d* sic *om. c* 9 enim] vero *c* puris est *c* cum *om. a* 10 inspitiunt *d* 12 sit] in *a*, *om. b* est facile *b* 13 vero (*pr.*), autem *aA* vetus sit speculum *b* fac.

autem et a validis odoribus *difficile* odorantes *similia*. hec *itaque* manifeste accidunt *hoc modo*.

Quod autem sensitiva cito et modicas differen-
 5 tias sentiunt, signum est quod | in speculis accidit: 459b25
 de quo eodem *insistens* utique *considerabit* quis
 et *dubitabit*. simul *autem* ex ipso manifestum
 quoniam quemadmodum visus patitur, sic et facit ali-
 quid. in speculis enim valde puris, cum menstruis
 10 supervenientibus mulieres inspiciant in speculum, | fit b30
 superficies speculi *sicut* nubes sanguinea; et si qui-
 dem novum sit speculum, non facile est abstergere hui-
 usmodi maculam, si vero vetus, facile. causa vero, ut
 diximus, | quoniam non solum visus patitur aliquid ab 460a
 15 aere, set et<iam> facit aliquid et movet, quemadmodum
 splendida: nam visus splendorum et habentium
 colorem. oculi *quidem* igitur rationabiliter, quando
 fiunt menstrua, afficiuntur, sicut | et alia pars quelibet a5
corporis: et enim natura existunt pleni venarum. ideo
 20 cum fiunt menstrua propter turbationem et *flegmasiam*
 sanguineam, nobis quidem que in oculis differentia

11 sang. om. m 15 etiam scripsi, cf. V, et codd. 16 splendorum et
 habentium om. m quando fiunt] cum fuerint s 20 cum] enim s

est b vero (alt.)] autem a 14 sicut] ut d N vis. pat. c aliq.
 om. d 15 etiam] et a, om. c aliq. (aliud b) pati bcd 16 visus
 est b 17 igit.] ig. et a, enim c, ergo d quando] quoniam c
 18 fiunt] ferunt c efficiuntur a sicut et] sicut etiam b, et sic
 d, sicut a alia pars] pars aliqua a quel. et] quare b 19 oculi
 existunt bcd adeo c 20 fiunt] fuerint d, fluunt aA menstr. enta b¹
 21 sanguinum a quidem om. b¹ que sunt b¹ in ocul. est d
 diff.—est (7.1) om. a diff. bc, est diversa d

incerta est, inest autem (nam eadem natura seminis et
 menstruorum), aer *vero* movetur ab ipsis, et eum qui
 in | speculis aera continuum existentem qualem quendam
 facit et talem velud ipse patitur; hic vero speculi
 5 superficiem. quemadmodum *vero* vestium que maxime munde
 sunt citissime inquinantur: nam *quod* purum *est* dili-
 genter monstrat quicquid exceperit, et presertim mi-
 nimos motus. es vero eo quod | planum sit qualemcumque
 tactum maxime sentit (oportet vero intelligere tanquam
 10 attritionem aeris esse tactum et tanquam extersionem
 et *explicationem*), propter munditiam vero manifesta
 fit qualiscumque *sit*. non exeundi vero celeriter ex
 novis speculis causa est quod purum sit et planum:
 serpit | enim *propter* huiusmodi in profundum et omni-
 15 no, nam eo quidem quod purum in profundum, eo autem
 quod planum omnino. in veteribus vero non *conmanet*,
 quoniam non similiter subit macula set superficie
 tenuis magis. quoniam quidem igitur et a parvis
 differentiis fit motus, et quoniam celeres sensus

1 nam *om. a* sem. nat. *bA* 2 vero *ab*, quoque *cdN* et *om. b*¹
 qui aera in spec. *a* 3 spec. est *cN* area *b* quend.] quoddam *a*
 4 fac.—tal.] sentiunt sicut et caliditate *a* ipse pat. velut *b* ipsum *a*
 hic] huius *a* 5 vero *b*, eius *a*, enim *cdN* munde] invidere *a*
 6 scitissime *b* namque *cd* quod *om. cN* pur. est] munde sunt
 est *a* est *om. b²cN* 7 monstratum *a* exceperit *bcN*, receperit
A, exceperat *a*, percepit *d* pres.] maxime *d*¹ 8 motus *om. b*¹
 es] quis *a*¹ in eo *c* eo quod planum] secundum *b*¹ sit planum *d*
 quecumque *b* 9 max. *om. c* vero *ab*, autem *d*, *om. c*¹, ergo *c*²,
 enim *A* 10 attritionem *scripsi*, atricionem *bcd*, attractionem *a*
 esse aeris *dN* exters. *cN*, attricionem *a*, attracio- *b*, excussionem *n*
 11 et *om. b* expl. *acd, resp. A*, expulsionem *b* mendaciam *b* vero]
 non *a* manifestum *d* 12 qualis *b* sit] fit *bdN* 13 quod]

incerta est, inest autem (nam eadem natura seminis et
 menstruorum), aer *quoque* movetur ab ipsis, et eum qui
 in | speculis est aera continuum existentem qualem quendam **460a10**
 facit et talem velud ipse patitur; hic vero speculi
 5 superficiem. quemadmodum *enim* vestium que maxime munde
 sunt citissime inquinantur: nam purum diligenter
 monstrat quicquid exceperit, et presertim minimos
 motus. es vero eo quod | planum sit qualemcumque tactum **a15**
 maxime sentit (oportet vero intelligere tanquam attriti-
 10 onem esse aeris tactum et tanquam extersionem et *abluti-*
onem) propter munditiam vero manifesta fit qualiscum-
 que *fit*. non exeundi vero celeriter ex novis specu-
 lis causa est quod purum sit et planum: serpit | enim **a20**
per huiusmodi in profundum, et omnino *magis in talibus*,
 15 nam eo quidem quod purum *est* in profundum, eo autem
 quod planum omnino. in veteribus vero non *in*manet,
 quoniam non similiter subit macula set superficie
 tenuis magis. quoniam quidem igitur et a parvis
 differentiis fit motus, et quoniam celeres sensus,

1 autem] quidem *m* eandem naturam *l* 3 aera] aerem *s*, gloss. *l*
 quandam *l* 4 facem *l*¹ hoc *m* 5 enim *s*, in *lm* tamquam *om. m*
 11 monditiā *l* 12 sceleriter *lm* 13 purum *om. s* servit *m* 15 in
s, inde *l*, valde *m* eo (*alt.*)] ea *s* 17 subit] furat *l*¹ 19 sce-
 leres *lm* sunt sensus *ls*

quoniam *d* pur. sit *c*, pur. est *d*, est pur. *b*², est *b*¹, verum sit *a*
 14 scerpit *b*¹, suscipit *a* enim] autem *d* propter *om. c*, per *aN* in *om. b*
 et omnino in prof. *a* 15 nam] manet *d* in eo *c* quidem *om. bd*
 pur.] ponuntur *a* et eo *b* autem *om. a* 16 omn. plan. *a* con[m.]
 manet *c*, tamen manet *d* 17 sim.] sint *a* persubit *a* set] et
b, *om. c*¹ *d* 18 vero tenuis *d* igit. quidem *c* a *om. b*¹ 19 quon.
 et *c* non celer. *a*, sceleres *b*, et *c*² (*ex seleres corr.*)

amplius | autem et quoniam non solum patitur set etiam
e contrario agit organum sentiendi colores, manifestum
 est ex hiis. attestantur autem hiis que dicta sunt et
 que circa vina et que circa pigmenta eveniunt. namque
 5 quod preparatum est oleum cito accipit proximorum odo-
 res, et vina hoc ipsum patiuntur: non enim solum eorum
 que inmittuntur vel conmiscentur, set eorum que prope
 vasa ponuntur vel *existunt* recipiunt odores.

Ad eam vero que ex principio est | considerationem pona-
 10 tur unum quidem, quod ex hiis que dicta sunt patet, *quo-*
niam et recedenti sensibili extrinsecus *conmanent* simu-
 lacra que sensibilia sunt, adhuc autem *quoniam* facile
 decipimur circa sensus cum in passionibus existimus,
 alii *vero |* in aliis, veluti trepidus in timore, et qui
 15 amat in amore, ita ut videatur a modica similitudine
 hic quidem hostes videre, ille vero dilectum; et hec
 utique quanto passibilior quis fuerit, tanto a mino-
 ri similitudine videtur. eodem vero modo et in ira et
 in omnibus concupiscentiis facile | decipiunter omnes,
 20 et magis quantumcumque magis in passionibus fuerint.

1 autem *om. b N* et *om. d A N* etiam *om. b* 2 contr.] con-
 verso *ad* 3 est *om. bc N* hiis predictis *c* autem ex his *a* 4 even.
b A N, conv. *a*, obven. *cd* nam *ad*, -que *eras. c* 5 preparant *a*
 6 sol. en. *d N*, en. *om. c* eor. *om. a*, que eor. *c* 7 vel] et *b*, oleo *d*
 miscent *b*¹ earum *b* 8 vel] et *b* ponantur *c*¹ 9 et que *d*
 est *om. b A* pon. cons. *a* 10 quidem quod *scripsi cum N*, quid-
 dam quod *b*, quid quidem *c*, quod *d*, *om. a* que iam *b* pat. *bd A*,
 vel *a*, prius *c* 11 et] ex *a*, *om. d N* recedente *abd N* extr. in
 cella *a A* cum manent *c* 12 que—facile] habentia aliquam simili-
 tudinem cum re sensus cum valde disponimur secundum aliquam
 defectum que sensibilia adhuc quoniam facile *a* ad hec *c* quon.
*exp. b*² de facili *d* 13 circa sens. *om. a* 14 tremore *b* et *om. d*

et | quod non solum patitur set et<lam> *contra-* 460a25
facit colorum *sensitivum*, manifestum ex hiis.
 attestantur autem hiis que dicta sunt et que
 circa vina et que circa pigmenta eveniunt. namque
 5 quod preparatum est oleum cito accipit proximorum odo-
 res, et vina hoc ipsum patiuntur: | non solum enim eorum a30
 que inmittuntur vel commiscuntur, set eorum que prope
 vasa ponuntur vel *nascuntur* recipiunt odores.

Ad eam vero que ex principio est | considerationem pona- 460b
 10 tur unum quidem, quod ex hiis que dicta sunt patet,
quod recedente sensibili extrinsecus *inmanent* simu-
 lacra que sensibilia sunt, adhuc autem *quod* facile
 decipimur circa sensus cum in passionibus existimus,
 alii autem | in aliis, veluti trepidus in timore, et qui b5
 15 amat in amore, ita ut videatur a modica similitudine
 hic quidem hostes videre, ille vero dilectum; et hoc
 utique quanto passibilior fuerit quis, tanto a mino-
 ri similitudine videtur. eodem vero modo et in ira et
 in omnibus concupiscentiis facile | decipiuntur omnes, b10
 20 et magis quantumcumque in passionibus magis fuerint.

1 etiam *scripsi*, cf. V, et I, om. ms 4 vina sunt m¹, sunt exp. m²
 pigmata s nam lm 5 preparatur s 6 ipsos l² 7 que (alt.)
 om. m 13 decipiuntur m¹ 14 et in s 15 amota m 16 his s
 17 quis fuerit ms 18 ira] ita l¹ 20 et om. m quantocumque s
 fuerit s

qui amat] amans aA 15 et ita d a] in a 16 hic—(18) similitudine
 om. a 16 quidem] autem b dilectum cA N, delectans b, delecta-
 menta d hoc bd N 17 quantum b a] et b minore d 18 vid.]
 movetur b, videtur vel movetur c vero om. a iras b 19 omn.]
 aliis bc 20 quantumque a magis (alt.) post fuerint b et in a

ideo et febricitantibus interdum animalia videntur
in parietibus a modica similitudine linearum conpo-
sitarum. et *hec quandoque* decertant in passionibus
sic, ut, si non vehementer laborent, non lateat quo-
5 niam | falsum, quod si maior sit passio, et moventur
ad ipsa. causa vero ut accidant *hec* est quoniam
non secundum eandem potentiam iudicat quod princi-
pale est et quo fantasmata fiunt. huius vero signum
quoniam videtur sol *quidem* pedalis, contradicit autem
10 sepe aliud aliquid ad fantasiam. | et permutatione digi-
torum unum duo videtur, attamen non dicimus duo: dig-
nior enim tactu visus. si vero esset tactus solus, iudi-
caremus unum duo. mentiendi autem causa *est* quoniam non
solum cum sensibile *movetur* apparent quelibet, set etiam
15 cum sensus ipse moveatur, | si eodem modo movetur quemadmo-
dum et sensibile: dico autem velud terra videtur *aspici-*
entibus moveri dum movetur visus ab alio.

3 Ex hiis *quidem* manifestum quoniam non solum in vigi-
lando motus a simulacris fiunt et qui extrinsecus | et qui

1 ideoque *bd* febricitantibus *c* interd.] aliqua *a*, post anim. *d*
3 et] quod *a* *hec c*, hoc *ad*, hii *bN* quandoq. *b*, quidem ita *a*,
quidem aliquando *cN*, quidem alii *d* decertant *ac²d²N*, deter-
minant *bc¹d¹* in] cum *acd* 4 sic ut] ut *a*, et *c* vehem.
non *a* quon.] quod *cdA* 5 fals.] finis est *a* maior] malorum *a*
sit] fit *a* et om. *b* movetur *d* 6 ad *scripsi cum N*, ab *codd.*
vero] autem *c* *hec* accid. *b²* est—(7) secund. om. *a* quon.] quod
b²d, om. *b¹* 7 potent.] potestatem *b*, celula *a* indicat *a* 8 et quo]
et secundum quod *d¹*, et quod *ac¹* 9 quid. om. *a¹N* contradicat *c¹*
10 sepe aliud aliq. *scripsi*, s. al. quidem *d*, aliquid aliud sepe *a*, illud
sepe *b¹*, ill. s. aliq. *c* ad om. *b¹*, ante illud *b²* permutationem *a*
11 un.—vid. om. *c* videntur *dA* non] nos *b*, si *c* dicitur *a*
non duo *b*, duo om. *c¹* dign. enim *b²d*, esse digitorum *a*, dicimus

ideo et febricitantibus interdum animalia videntur
in parietibus a modica similitudine linearum conpo-
sitarum. et *hii quidem aliquando* decertant in passio-
nibus sic, ut, si vehementer non laborent, non lateat
5 quoniam | falsum, quod si maior sit passio et moventur 460b15
ad ipsa. causa vero ut *hec* accidant *hec* est quoniam
non secundum eandem potentiam iudicat quod principa-
le est et quo fantasmata fiunt. huius vero signum
est quoniam videtur sol pedalis, contradicit autem
10 aliud aliquid sepe ad fantasiam, | et permutatione digi- b20
torum unum duo videtur, attamen non dicimus *quoniam* duo:
dignior enim tactu visus. si vero esset tactus solus, iudi-
caremus unum duo. mentiendi autem causa quoniam non
solum cum sensibile movet apparent quelibet, set etiam
15 cum sensus ipse moveatur, | si eodem modo movetur quemad- b25
modum et *a* sensibili: dico autem velud terra videtur *navi-*
gantibus moveri dum movetur visus ab alio.
3 Ex hiis *itaque* manifestum quoniam non solum in vigi-
lando motus a simulacris fiunt et que extrinsecus | et que b30

2 similitudinem s 3 aliquando *ls*, alteri *m* 4 laborent *scripsi cum*
V (cf. *ind. s.v. ἐάν*), laborant *codd.* latent *l'm*, latet *l'* 5 movetur s
6 accident s, -dunt *m* quod non *m*, quia vero s 8 huiusmodi *m*
10 permutationem s 19 et que extrinsecus (*bis*) *l*

en. dign. c 12 enim est *d* tactu *bd*, tactus *a*, tactui *c*, hoc t. *b'*
sol. tact. *b* non iud. *b'* 13 autem] enim *bc* est *om. c N* quon.]
quod *d* 14 mov. sens. *d* apparet *b'dA* etiam *bd*, et *a*, *om. c*
15 non ipse *b'* movetur *bA* si] set *ab* 16 et *om. bcd* terra
movetur videtur *c'* 17 alio *bc'*, aliquo *aA*, aliquo alio *d*, illo alio *c'*
18 quidem *ac*, autem *b*, igitur *d* quon.] quod *d* 19 a *om. a* fiunt
et qui in corpore sunt et qui extr. *a* fiunt] sunt *b*, autem *d* et (*pr.*)
om. d intrinsecus *b*

in corpore *fiunt*, set etiam quando fit passio hec que vocatur sompnus, et magis tunc apparent. sub die enim expelluntur *quidem* dum operantur | sensus et intelligentia, et exterminantur quemadmodum iuxta *multum* ignem minor
 5 et tristitie et oblectationes parve secus magnas, dum vero quiescunt supernatant et parva: noctu vero propter vacationem *secundum particulam* sensuum et inpotentiam | agendi, eo quod ab exterioribus ad id quod intrinsecus fiat caloris *refluxus*, ad principium *sensibilis*
 10 *particule* referuntur, et fiunt manifesta sedataurbatione. oportet autem opinari tanquam modicas vertigines que in fluminibus feruntur, sic motum *unumquemque* fieri | continue, sepe quidem *similiter*, sepe vero dissolutas in alias figuras propter *repercussionem*. ideo et post
 15 nutrimentum et omnino teneris existentibus, velud pueris non fiunt sompnia: multus enim motus est propter eam que ex nutrimento est caliditatem, *quare* quemadmodum in humido, si vehementer | moveat quis, quandoque *quidem* nullum apparet ydolum, quandoque vero apparet quidem, dis-
 20 tortum autem omnino, *ita* ut appareat alterius modi quam sit, si quiescat pura et manifesta ydola, sic et in

1 fiunt] sunt *cd* etiam] et *ac* hec passio *bc* qua *d* 2 voc.] est *a* 3 exp.] rep. *bcd*¹ *N* quidem *om. a N*, simulacra *b* intelligibilia *c* 4 terminantur *c* multum] maximum *d*, post ign. *b* 5 oblectiones *d*, obscuraciones *a* parve—magn. *om. a* 6 vero *ac*, ergo *bd* parva simulacra *c N* noctu vero] nocturno *b*, noctu non *a* 7 vac.] vacationis *b*, natio *a* sec.] propter *c*, *om. b N* particula *a* 8 quod fiat ad *b* id quod est *d* 9 fiat *om. b* cal. *om. a* refluxus *b*, refluxio *cd*, reflexio *a A N* et ad *bcd* 10 fiunt ydola *d* perturb. *a* 12 unumquodque *bc* 13 quidem] vero *b* sepe vero diss.] diss. sepe vero (*add. b*²) *b* dissolutum *c*, dissolute *d*

in corpore *sunt*, set etiam quando fit passio hec que
 vocatur sompnus, et magis tunc apparent. sub die enim
repelluntur dum operantur | sensus et intelligentia, *461a*
 et exterminantur quemadmodum iuxta *magnum* ignem minor
 5 et tristitie et oblectationes parve secus magnas, dum
 vero quiescunt supernatant et parva *simulacra*: noctu
 vero propter vacationem *particularium* sensuum et inpo-
 tentiam | agendi, eo quod ab exterioribus ad id quod intrin- *a5*
 secus fiat caloris *reflexio*, ad principium *sensus*
 10 referuntur et fiunt manifesta sedata turbatione.
 oportet autem opinari tanquam modicas vertigines que
 in fluminibus *referuntur* sic motum *unicuique* fieri |
 continue, sepe quidem similes, sepe vero dissolutas *a10*
 in alias figuras propter *repulsionem*. ideo et post
 15 nutrimentum et omnino teneris existentibus, veluti pueris,
 non fiunt sompnia: multus enim motus est propter eam que
 ex nutrimento est caliditatem, *ut* quemadmodum in humi-
 do, si vehementer | moveat quis, quandoque nullum *a15*
 apparet ydolum, quandoque vero apparet quidem, distor-
 tum autem omnino, ut appareat alterius modi quam
 sit, *quodsi* quiescat pura et manifesta ydola, sic et

3 repellimur *m* operatur *l* 4 et *om. s* 5 et (*alt.*) *om. m* 6 et]
 in *m* nocte *l²s* 17 ut] vel *l* 18 si *l²s*, sic *l'm* 19 destor-
 tum *l'm*

14 ideoque *a* 15 pueris] veris *a* 16 sompn. fiunt *c* motus est
bd, est *m*. *c*, est sompnus *a* ea *a* 17 est *om. ac¹* 18 si] fuit *a*
 mov. veh. *c* quidem *om. a N* 19 vero quidem *b* quidem] quid
a, om. bd 20 autem *om. ab*, aut *post* omn. *c* ita *om. a N* 21 fit
a, sit res *b²d²* si *a*, et si *b*, quodsi *cd N* quiescant *a* mani-
 festa (*corr. ex -um*) et pura *b*

dormiendo fantasmata et reliqui motus qui proveniunt
a simulacris interdum quidem cum | vehementior sit qui
dictus est motus exterminantur omnino, interdum *autem*
conturbate apparent visiones et monstruose et deteriora
5 sompnia, velud melancolicis et febricitantibus et vi-
nolentis: omnes enim huiusmodi passiones cum *ventose*
sint multum faciunt motum et *conturbationem*. | sedato
autem et discreto sanguine in habentibus sanguinem,
conservatus simulacrorum motus ab unoquoque sensuum
10 valida facit sompnia, et apparere *aliquid* et videri
propterea quidem que a visu deferuntur videre, prop-
terea vero que ab auditu audire. similiter | *autem et* ab
aliis *organis sentiendi*: ex eo enim quod inde progredi-
tur motus ad principium *evigilanter videtur* | videre et
15 audire et sentire, *eo quod* visus interdum moveri vide-
atur, *quod* non movetur ut diximus, et *quod* tactus duos
motus annunciet *et quod* unum duo videatur. omnino *autem*
quod ab unoquoque sensu dicit *origo*, nisi alius | dignior
contradicat. apparet quidem igitur *prorsus, videtur*

2 a c N, ex abd quidem cd, autem a, vero b fit a motus
qui dict. est b 3 exterminatur c N, exterminavit d autem] vero
bcd N 4 conturbante a, aturbate post app. b non monstruosa c
5 melancolico a², om. a¹ et (pr.)] atque d febricitantibus ac, fe-
bercitantibus b et (alt.)] atque a vinoletidis b, vinolentibus a
6 enim om. a 7 sunt c et om. a cont. a, perturb. b, turb.
cdA N autem] enim d hab. sang.] hiis que habent sanguinem d
9 conservatur a 10 facit] utique facit b²d, utique fiunt b¹ app.
facit bd videri animalia b¹ 11 propter a quidem om. b que]
quod a, et quod c defuerint a, diffiniuntur b¹ 12 vero] quidem d
que] quod ac autem] vero c et om. b¹ ab] in b²d 13 ex
om. b inde] ipse c inde progr. scripsi cum N, progr. inde d, om.
inde abc 15 et a, ac b, atque d, de c desentire c mov. vid.

in dormiendo fantasmata et reliqui motus qui prove-
 niunt a simulacris interdum quidem cum | vehementior sit 461a20
 qui dictus est motus exterminatur omnino, interdum ve-
 ro conturbate apparent visiones et monstruose et dete-
 5 riora sompna, velud melancolicis et febricitantibus et
 vinolentis: omnes enim huiusmodi passiones cum *spumose*
 sint multum faciunt motum et turbationem. | sedato a25
 autem et discreto sanguine in habentibus sanguinem,
 conservatus simulacrorum motus ab unoquoque sensuum
 10 valida facit sompna, et apparere et videri prop-
 terea quidem que a visu deferuntur videre, prop-
 terea vero que ab auditu audire. similiter | autem ab a30
 aliis *sensiteriis*: ex eo enim quod inde progreditur
 motus ad principium <evigilanter> *putatur* | videre et 461b
 15 audire et sentire, *quia autem* visus interdum moveri vi-
 detur, *qui* non movetur ut diximus, et *quia* tactus duos
 motus annunciat *eo* quod unum duo videatur. omnino *enim*
 quod ab unoquoque sensu dicit *principium*, nisi alius | dig- b5
 nior contradicat. apparet quidem igitur *semper*, *putatur*

1 fantasma *lm* 5 melancolicus *s* 6 violentis *lm* 9 conservatur *s*
 10 valida] calida *m* videre *s* 11 que] quod *m* feruntur *m*
 12 que] quod *m* 13 sensitivis *ls* 14 principia *l* evigilanter
prob. add. putatur *s*, putat videtur *lm*, putat et videtur sibi *l*² 15 quia]
 quod *s* autem] que *m* 16 quia] quod *ms* 18 principia *l* aliud *l*

bc, videtur mov. vel vid. *a*, mov. videntur *d* 16 quod (*pr.*) *a*, quando *b*
 (*in ras.*), qui *cd N* non] enim *a*¹ moventur *b*¹*d* quod (*alt.*)
om. c 17 annunciat *ab N* unum] inde *a* duo *om. a*¹ autem
 et *bd* 18 quid *a* sensuum *bcdA* (*cf. 9*), *add.* non est *a*, est
*bc*¹*d*, *del. c*² originem *d*¹*A* alius] aliquid *a*, aliquis *A* dign.]
ⁱ*cg*or (?) *a* dign. motus *bc*²*d* 19 quid *a*

autem non quod apparet, *set* si quod diiudicat non deti-
 neatur vel etiam moveatur proprio motu. quemadmodum ve-
 ro diximus quod *alii* propter aliam passionem facile
 decipiuntur, ita dormiens propter sompnum et *quod* mo-
 5 veantur *organa sentiendi* et alia accidentia | circa sen-
 sum, quare modicam habens similitudinem videtur illud.
 cum enim dormierit, descendente plurimo sanguine ad
 principium condescendunt et movent *reliqui* qui insunt
 motus, hii quidem potestate illi vero actu. sic autem
 10 se habent ut in motu *hec* hic *igitur* supernatat ex ipso
 motus, si vero hic corrumpatur, | hic. et ad invicem
quidem se habent quemadmodum ranunculi ascendentes
 in aqua liquefacto sale. *et* ita insunt potestate,
 cedente vero quod prohibebat agunt, et soluto in
 15 exiguo reliquo sanguine in *organis sentiendi* mo-
 ventium habent similitudinem quemadmodum in nubibus,
 que | *similia* dicuntur hominibus et centauris cito
 permutantur. horum autem unumquodque *existit*, sicut
 dictum est, *derelictum* eius quod in actu *est* simula-
 20 cri. et abeunte vero *inest*, verum dicere quoniam

1 autem *om. a* non quod *d*, q.n. *abc* aperiet *a* si *om. a*
 detin.] terminatur *a* 2 etiam si non *c* mot. pr. mov. *b* mot.
 pr. *a* vero] autem *d* 3 quod] et *c* decip. fac. *a* 5 al. acc.]
 aliqua attinentia *a* 6 istud *a* 7 dormierunt *b*¹ ascendente *d*¹,
 vel descendente *d*² 8 ascendunt *b*, et desc. *a* reliq. *om. abc N*
 9 illi—(13) potestate *om. a* 10 *hec b*¹*d*, hi *b*², *om. c N* igitur *b*,
om. c, ergo *d* et ex *b* 11 hic (*alt.*)] apparebit hic *b*, hic est *d*
 et *hec d* 12 quidem *bc*, que *d* ramunculi *codd.*, ramusc. *A* 14 vero]
 non *c*¹ quod] qui *abc* prohibeat *c*¹ agentem *a* solito *a*
 in *om. d* in (*del. c*²) reliquo in (*add. c*¹) exiguo *c* 15 sanguinis
*b*¹ 16 quemadm. est *cd* in] si *c* nudibus *a* 17 que] quod *b*¹

autem non *semper* quod apperet, si quod diiudicat non de-
 ineatur vel etiam moveatur proprio motu. quemadmodum ve-
 ro diximus quod *ali[qu]i* propter aliam passionem facile
 decipiuntur, ita dormientes propter sompnum et *quia*
 5 moventur *sensiteria* et alia accidentia | circa sen- 461b10
 sum, quare modicam habens similitudinem videtur illud.
 cum enim dormierit, descendente plurimo sanguine ad
 principium condescendunt et movent qui insunt mo-
 tus, hii quidem potestate illi vero actu. sic autem
 10 se habent ut in motu hic *quidem* supernatat ex ipso
 motus, si vero hic corrumpatur, | hic. et ad invicem b15
itaque se habent quemadmodum *ficti* ranunculi ascen-
 dentes in aqua liquefacto sale. ita insunt potestate,
 cedente vero quod prohibebat agunt, et soluto in
 15 exiguo reliquo sanguine *sensiteriis* moventibus
 habentes similitudines quemadmodum in nubibus,
 que | similes dicuntur hominibus et centauris cito b20
permutata. horum autem unumquodque *est*, sicut
 dictum est, *relique* eius quod in actu simula-
 20 cri. et abeunte vero <inest>, *et* verum dicere quoniam

1 si] set *m* 4 somnium *s* quia] quod *ms* 5 sensitiva *ls*
 7 dormierint *s* in sang. *m* 10 hec *lm* 11 corrumpitur et *s*
 12 ramunculi *l*, ramuli *s* 13 liquefacta *s* sole *m* 14 sedente *m*
 solute *s* in] et *m* 15 exigue *m* sensitivis *s* 18 perm. sunt *l*²
 19 relique *lm* 20 et] est *s*

dic. sim. *a* et—cito *om. a* 18 mutantur *a* autem *om. c* 19 est
 et *bd* derelictum *scripsi*, de reliquis *codd.* eius vero *d* quod
 sunt *a*¹, *corr.* est *a*² in *om. c* est] eius *a* simulacrorum *b*
 20 vero verum inest *d* dic. ver. *a* quoniam] aliquem *d*

huiusmodi ut Coriscus, set non Coriscus. cum autem sentiebat, non dicebat Coriscum | quod proprium et quod diiudicat, set *propter* hoc illum Coriscum verum. quod *quidem* sentiendo dicit hoc, si non omnino detineatur
 5 a sanguine, quemadmodum *non* sentiens hoc, movetur a motibus qui sunt in *organis sentiendi*. et videtur *quod* simile ipsum esse quod verum. et tanta | sompni potentia quod facit hoc latere. quemadmodum *ergo* si quem lateat *qui* suppositus digitus oculo, | non solum appare-
 10 bit set *videbitur* esse duo quod unum, si vero non lateat, apparebit quidem non *videbitur* autem, sic et in sompnis, si sentiat quidem quoniam dormit, et passionem in qua est sensus dormitionis, apparet quidem, dicit autem *quod* in ipso | *quod* videtur quidem ut Coriscus,
 15 non est autem Coriscus (sepe enim dormiendo *quis* dicit quid in anima quoniam sompnum est quod apparet): si vero lateat quoniam dormit, nichil contradicit *ymaginationi*. *quoniam* autem vera dicimus et sunt motus fantas-

1 huiusm. *om. d* ut non *om. a*¹ set non *a*²*d*, non autem *b* set—Cor. *om. c* 2 quod (*pr.*)] quidem *c*, *om. a* proprius *b* quod (*alt.*)] qui *a* 3 illum] ipsum *c* quod quidem] quidem quod *b*, quem quidem *a* 4 in sentiendo *d* hoc *b*² *N*, hunc *cd*, hanc *b*¹, *om. a* et si *b*² si] set *c*¹ determinatur *a* 5 non *om. ab*¹ non *post* hoc, sent. *post* mov. *c* 6 sunt *post* sent. *c* videre *cd*, videndi *b*¹ 7 quod (*pr.*) *c*¹, quidem *abd N*, *del. c*² ips. sim. *b* esse ips. *a* quod (*alt.*)] quidem *c*¹ verum] iterum *c*¹, videtur *a* et] in *a* tanta est *d* potestas *d* 8 hoc facit hoc *b* ergo *om. c* si quem *d N*, siquidem *bc*, ubicumque *a* 9 latet *c* qui suppos. dig. *a*, quod supponatur dig. *b*, qui supponitur dig. *c*, dig. qui supponitur *d* aperiebat *a* 10 videtur *ad* quod est un. *bd* 12 sompnia *b*¹ si *om. b*¹ si sent.] set nesciat *c* quon.] qui *a*, quod *c* passio *c* 13 qua] aqua *b*¹ est *om. a* quidem] quod *b*, *om. a* 14 autem]

hoc quale Coriscus, set non *est* Coriscus. cum autem
 sentiebat, non dicebat Coriscum | quod proprium et quod **b25**
 diiudicabat, set *per* hoc illum Coriscum verum. quod
itaque sentiendo dicit esse hoc, si non omnino detine-
 5 atur a sanguine, quemadmodum sentiens hoc, movetur a
 motibus qui sunt in *sensiteriis*. et videtur *quidem*
 simile ipsum esse quod verum *est*. et tanta | sompni poten- **b30**
 tia quod facit hoc latere. quemadmodum *igitur* si quem
 lateat suppositus digitus oculo, | non solum appare- **462a**
 10 bit set *et<iam>* *putabitur* esse duo quod *est* unum, si vero
 non lateat, apparebit quidem non *putabitur* autem, sic et in
 sompnis, si sentiat quidem quoniam dormit et passio-
 nem in qua est sensus dormitionis, apparet quidem, di-
 cit autem | *quoniam* videtur quidem in ipso ut Coriscus, **a5**
 15 non est autem Coriscus (sepe enim dormiendo dicit *ali-*
quid in anima quoniam sompnum est quod apparet): si
 vero lateat quoniam dormit, nichil contradicit *fanta-*
sie. *quod* autem vera dicimus et *quod* sunt motus fan-

1 hec *m* 2 et *del. l²*, post quod *s* quod] quo *l* 4 dicit]
 dictum *m* 5 moveatur *m* 6 sensitivis *l*, sensitivis *s* 10 etiam
scripsi, et *codd.* 12 sentiet *m* 13 est est *m* 14 quon.] quod *m*
 16 sompnum *lm* 18 quod (*alt.*) quot *s*

aut *b* quod] quoniam *ab N* in ipso *a*, impossibile *bc*, imposs. est *d*
 quod (*alt.*)] quoniam *bc* quidem] quod *c* ut *om. ac* 15 non - Cor.
om. bc est *om. d* autem *om. a* enim] autem *a* quis post
 (16) quid *b* 16 quid *c*, quidem *abd* in - quon. *om. a¹*, in *mg. a²*
 quon.] quod *b*, quon. est *d* sompnii *c* sompn. quidem *abc* est
om. acd 17 quon.] quod *AN*, quando *b* nil *a* circumdicit
 ymagini *a* 18 aut. vera] vero natura *a* sunt sicut *c*

tici in *organis sentiendi*, manifestum, si quis attendens temptet | memorare que patimur dormientes quidem et expergefacti: interdum enim que apparent ydola dormienti inspiciet expergefactus esse motus in *organis sentiendi*: quibusdam enim iuniorum et omnino perspicientibus, si sint tenebre, apparent ydola plura que moventur, ita ut obvelentur frequenter | timentes. ex hiis quidem universis oportet syllogizare quod est sompnum fantasma quidem aliquod et in sompno: nam
 10 que modo dicta sunt ydola non sunt sompna, neque si quid aliud solutorum sensuum videtur: set neque sompnum fantasma omne. nam primum quidem aliquibus accidit et sentire | aliquo modo et sonos et lumen et saporem et tactum, languide quidem et veluti de longe: iam enim in dormiendo respicientes et e vestigio
 15 surgentes, quod tacite videbant lumen lucerne dormientes, ut arbitrabantur, expergefacti statim cognoverunt quod lucerne erat, et gallorum et canum vocem tacite audientes expergefacti | manifeste cognoverunt.
 20 quidam vero et respondent interrogati: contingit enim

1 si quis *bc*, siquidem *d*, quidem qui *a* 2 temptet *a*, post memorare *c*, temperiet *b*, temptat quis *d* que] quod *cd* et *om. ad*
 3 enim] autem *c* interdum] intendit *a* ydola q. app. *d* 4 et exp. *b* es. mot.] et videbitur motus esse *c* 5 et *om. d* aspicientibus *a*, perficientibus *c* 6 sunt *c* app. *om. c* plurima *dA*
 7 obluentur *b*, obumbrantur *c* freq. *om. c* 8 quidem] quoque igitur *b* universas *b*, *om. a* quod] quoniam *d* est preter *bd*
 9 sompnum *a* fantasia *c* quidem *ac*, quoddam *bA*, *om. d* aliquid *a*, et aliquid *c* et *om. c* 10 neq.] set *c* 11 siquidem *b* aliquid *a*, aliorum *b* sens. sol. *bcd* 12 omne fant. est sompn. *d* nam *om. b* prim.] ponitur *a* quidem *om. d* acc. et aliq. *d*, acc. et in aliq. *b*, et in aliquibus (*bis*) *del. b²* 13 et (*pr.*) *om. ab* et (*2um*) *om. a* son.] sompnos *ac*, resp. *A* et (*3um*)] vel *a* lucem *b*

tastici in *sensiteriis*, manifestum, si quis attendens
temptet | memorare que patimur dormientes quidem et exper- 462a10
gefacti: interdum enim que apparent ydola dormienti
aspiciet expergefactus esse motus in *sensiteriis*:
5 quibusdam enim iuniorum et omnino perspicienti-
bus, si sint tenebre, ydola apparent plura que mo-
ventur, ita ut velentur frequenter | timentes. ex a15
hiis *itaque* universis oportet sillogizare quod est
sompnum fantasma quidem aliquod et in sompno: nam
10 que modo dicta sunt ydola non sunt sompna, neque
si quid aliud *sensibus solutis* videtur: neque *quod*
in sompno fantasma omne, nam primum quidem aliquibus
accidit et sentire | aliquo modo et sonos et lumen et a20
saporem et tactum, languide quidem et veluti de lon-
15 ge: iam enim in dormiendo respicientes et *mox exci-*
tati, quod *debiliter* videbant lumen lucerne dormi-
entes, ut arbitrabantur, expergefacti statim cogno-
verunt quod lucerne erat, et gallorum et canum *debi-*
liter audientes vocem expergefacti | cognoverunt manifeste 25
20 quidam vero et respondent interrogati: contingit enim

1 *sensiteriis scripsi*, *sensiterium m*, *sensitivis ls* accendens *m*
2 expergefacti] *experte facti l* 3 ydolam *lm* 4 *experte factus l*
sensitivis s 6 et si *s* 7 velantur *m*, velenter *s* 9 sompna *l*,
sompnum *m* 11 salutis *m* 13 et (2um) *om. l* 14 et (*alt.*) *om. m*
15 in *om. m* erant *s* 19 vocem] *necesse l* 20 et *om. s*

14 et (*pr.*)] aut *a* tacitum *c* 15 iam] nam *a* e] de *b* 16 quod
om. b 17 ut] non *a* arbitrantur *bd* et exp. *b²d* stat. *om. a*
18 manifeste quod *a* erant *abd* et (*pr.*)] et et *c* canit *a* 19 tac.
voc. *ad*, voces *aA*, tac. *post.* aud. *b* cogn. man. *b* noverunt *acd*
20 vero] enim et rident *c*, autem rident *d* et *om. b* responderunt
b int. *aA*, interroganti *bcd*

et vigilare et dormire simpliciter altero existente
 et alterum aliquo modo inesse. quorum nullum somp-
 nium dicendum. set neque quecumque~quidem in sompno
 fiunt vere intelligentie preter fantasmata. set fan-
 5 tasma quod est a | motu simulacrorum, cum in dormiendo
 fi[un]t, in eo quod dormit, hoc est sompnium.

Iam vero quibusdam accidit ut nullum | sompnium vi-
 derint in vita: rarum quidem igitur huiusmodi est,
 accidit tamen. et hiis quidem omnino perseverav[er]it,
 10 *aliquibus* vero et provectis multum etate accidit, cum
 primum nullum sompnium viderint. causa autem quare
 non fiat simile aliquid oportet arbitrari, quoniam
 neque qui post cibum dormitaverunt | neque pueris fit somp-
 nium. quibuscumque enim hoc modo consistit natura, ita
 15 ut multa *offendat* evaporatio *ad* superiorem locum, vel
 iterum deorsum lata facit multitudinem motus, conveni-
 enter istis nullum apparet fantasma. prodeunte vero
 etate nichil inconveniens apparere | sompnium: permuta-
 tione enim aliqua facta vel secundum etatem vel se-
 20 cundum passionem necessarium accidere contrarietatem hanc.

1 dorm. et vig. bA 2 [aliq. m.] quodammodo d quor.] horum b
 3 dicimus ad neque fiunt b quec. fiunt d quidem om. bd
 4 fiunt ab, alio loco d, om. c fantasma c 5 est] fit d 6 in om. a
 sompnium (sompnum b²) hoc est b sompnium verum c 7 acc.
 quib. d vid. d N, viderent c, videant ab 8 vita rarum] vitatarum a
 ig. om. ad N est om. d 9 tamen hoc c et in b¹ quidem
 ad, qui c, que b perseveravit scripsi cum N, perseveraverit a, —
 verint b, — verant cd 10 et aliq. b¹d mult. vero prov. et. b
 mult. prov. c 11 prim.'om. b¹ viderunt b 12 aliquod d 13 ne-
 que qui scripsi, nec que d, neque bc, qui a fuit a 14 quibus quique a
 enim] igitur c modo om. a cons. hoc modo d nat. om. c ita
 om. ad 15 multum a offendat a, ascendat bdA N, om. c ad]
 in cd, om. a super.] inferiorem a loc. sup. d vel] ut b, et c

et vigilare et dormire simpliciter altero existente
et alterum aliquo modo inesse. quorum nullum somp-
nium dicendum. set neque quecumque in sompno quidem
fiunt vere intelligentie preter fantasmata. set fan-
5 tasma quod est a | motu simulacrorum, cum in dormiendo 462a30
fit, et in eo quod dormit, hoc est sompnium.

Iam vero quibusdam accidit ut nullum | sompnium vi- 462b
derint in vita: rarum quidem huiusmodi est, ac-
cidit tamen. et hiis quidem omnino perseveravit,
10 quibusdam vero et multum propectis etate accidit, cum
primum nullum sompnium viderint. causa autem quare
non fiat simile aliquid oportet arbitrari, quoniam
neque qui post cibum dormitaverunt | neque pueris fit somp- b5
nium. quibuscumque enim hoc modo consistit natura, ita
15 ut multa *ascendat* evaporatio in superiorem locum, vel
iterum deorsum lata facit multitudinem motus, conveni-
enter istis nullum apparet fantasma. prodeunte vero
etate nichil inconueniens *est* apparere | sompnia: permuta- b10
tione enim aliqua facta vel secundum etatem vel se-
20 cundum passionem necessarium accidere contrarietatem hanc.

2 aliqua s sompnum m 5 est] ea l¹, exp. l², sint m 6 fit
ls, fiunt m V 9 omnino om. s perseverant s 12 fiat] sint m
oport. arb. om. m 13 que s dormitaverint l pueris] prius m
fit] sit m sompnum m 14 et ita s 15 ut l¹, et l²sm vel] et l²
17 prodeunte om. m 19 vel secundum (alt.)] usque s 21 Explicit.
l'. iius. de sompno et vigilia aristotelis. Incipit liber iiii. l

16 iter.] ita a latam ac multitudine bd, similitudinem c 17 istis]
illis c fantasmata c vero] enim c 18 nichil—(19) etatem om. a
nich.] nullum d, nisi c inconv.] inconvenientis c, perveniens d
apparere b, non app. d, apparente c 19 enim om. cd factum d
20 pass. aliquam d nec. est ab hanc contr. dA

ARISTOTELIS DE SOMPNO ET VIGILIA LIBER TERTIUS

vetus translatio

De divinatione vero que in sompnis fit et dicitur
accidere a sompniis, neque contempnere ydoneum ne-
5 que suaderi. nam quod omnes quidem vel plures existi-
mant | habere aliquam significationem sompnia prestat
fidem tanquam ab experientia dictum, et quod de qui-
busdam fit divinatio in sompniis non incredibile:
habet enim aliquam rationem, ideo et de aliis somp-
10 niis similiter utique quis arbitretur. nullam vero
rationabilem causam videre, secundum quam utique
fiat, hoc | decedere facit: nam deum quidem esse mit-
tentem *fatuis* et non optimis et prudentissimis
set quibuslibet mittere inconueniens. ablata vero
15 que a deo *est* causa nulla aliarum conueniens videtur
esse causa: de hiis *enim* que secus Herculeas colump-

3 vero] vero et *c*, autem *a* sompnis *cA,om.a* et dic.] dicimus *a*
4 a] in *d* sompnis *d* neq. (*pr.*)] vel *c* neq. (*alt.*)] neq. om-
nino *d* 5 suadere *bd* nam quod] namque *a* 5 vel pl. quid.
d,om.a 6 aliq. sign. hab. *a* aliq.] hanc *d* prestat *bA*, prestant
cd, putant *a* 7 ad experientiam *d* dictum vel factum *bc* quod
om. b¹ de *om. a* quib. in sompn. fiat div. *d* 8 in somp. *om. a*
non est *bdA* 9 aliq.] aliam *abc* et *om. a* 10 sim.] si *a* utiq.]
itaque *b*, utiq. *post* arb. *a* quis] hec quis *a*, aliquis *d* arbitrat
abd vero *om. a post* (11) rat. *d* 11 vid. caus. *cd* utiq. *om. bd*
12 hoc fiat *c* credere *a*, decedere *c* deum] dictum *a* quidem

ARISTOTELIS DE SOMPNO ET VIGILIA LIBER TERTIUS

nova translatio

De divinatione vero que in sompnis fit et dicitur **462b12**
accidere a sompniis, neque contempnere ydoneum ne-
5 que suaderi. nam quod omnes quidem vel plures existi-
mant | habere aliquam significationem sompnia prestat **b15**
fidem tanquam ab experientia dictum, et quod de qui-
busdam fit divinatio in sompniis non incredibile: ha-
bet enim aliquam rationem, ideo et de aliis sompniis
10 similiter utique quis arbitrat^{ur}: nullam vero ratio-
nabilem causam videre, secundum quam utique fiat, hoc |
decredere facit: nam deum quidem esse *inmittentem*, *cum* **b20**
alia irrationabilitate, et non optimis et prudentissimis
set quibuslibet mittere inconueniens. ablata vero
15 que a deo causa nulla aliarum conueniens esse videtur
causa: de hiis que secus Herculeas columnas | *et* **b25**

3 somniis s 6 habere *om. m* figurationem *m* prestant *m*
8 non est s 10 arbitrat^{ur} s 11 quam] quod *lm* 12 mittentem s
16 secutus *m*

mitt. *add. a² in mg.* esse] est *a* esse quidem *d* inmitt. *b N*
13 fatuis hominibus *d* optimus *b* et (*alt.*)] neque *d* et prud.
om. a. pendentissimis *b* 14 quibusdam *c* inc.] inde conv. *a*,
inc. est *d* vero] enim *c* 15 que est a deo *b* deo donata *a*
aliquarum *a* videtur esse conv. *b* conuenienter *ac* 16 causa
om. b enim *om. a* que sunt sec *d* herculetas *a*

nas | *vel* que in Boristene providere aliqua, supra no-
 stram esse videtur *utique* prudentiam invenire horum
 originem. necesse igitur sompnia vel causas esse vel
 signa eorum que fiunt *vel* accidentia, vel omnia vel
 5 aliqua *horum* vel unum solum. dico autem causam qui-
 dem *velud* lunam defectus solis et laborem | febris,
 signum vero defectus stellam subintrare, asperitatem
 vero lingue febriendi, accidens vero aliquo ambulante
 deficere solem: neque enim signum | deficiendi hoc est
 10 neque causa, neque defectus ambulandi. ideo acciden-
 tium nullum neque semper fit, neque ut multum. sunt
igitur sompniorum hec quidem cause, et signa, velud
 eorum que circa corpus accidunt? dicunt | quidem et
 medicorum gratiosi quoniam oportet valde intendere
 15 sompniis: conveniens autem sic existimare et artifi-
 cibus *quidem*, considerantibus *vero* aliquid et philo-
 sophantibus. nam qui in die fiunt motus, nisi magni
 valde fuerint et fortes, latent *propter* maiores qui
 in vigilando sunt | motus. in dormiendo autem contra-

1 que] totum *a*, *om.* *d* bor. *aA*, historie *b*, horestene *c*, oristive *d*
 prov. *ac* alia *c*, aliquam *d* 2 es. vid. ut. *c*, ut. vid. *d*, videatur
 es. *a*, *cf.* *N*, quoque es. vid. *b*² (videntur *b*¹) harum *c* 3 nec.
 est *a* ig.] ergo vel *d* 4 vel (*pr.*)] aut *bcN* accid. *lac. prae*. *c*
 vel (2um)] et *b*¹. aut *c* accid. -omn. vel] causa *a* vel (3um)] aut *c*
 5 hor.] eorum *cN* autem] ante *b*¹ caus. quid. *om.* *a* quid velud
c, *correx*i, quidem *om.* *d*, velud *om.* *b*¹ (ut *b*² *N*) 6 lun.] unam *c*
 7 sign. vero *om.* *c* vero] autem *bA* defectionis *d*, deficiendi *c*²,
 decipiendi *c*¹ sign.—subintr.] hoc est neque causa neque defectus
 esse stellarum sub ratione *c* stellarum *a* subintrantem *a*, sub-
 mittere *b*¹ 8 febritandi *b*¹, febricitandi *b*² *d* vero (*alt.*)] autem *bA*
 amb. aliq. *d* 9 def.] diffidi *a* 10 neq (*pr.*) *om.* *b*¹ causamque
*b*¹ causa neq. *om.* *c* deficientis *b* acc. *om.* *a*¹, acced. *d* 11 semp.]

que in Borustene providere aliqua, supra nostram videtur esse prudentiam invenire originem horum. necesse igitur sompnia vel causas esse vel signa eorum que fiunt *aut* accidentia, vel omnia vel
 5 aliqua *eorum* vel unum solum. dico autem causam quidem *ut* lunam defectus solis et laborem | febris, 462b30
 signum vero defectus stellam subintrare, asperitatem vero lingue febriendi, accidens vero aliquo ambulante deficere solem: neque enim signum | deficiendi hoc est 463a
 10 neque causa, neque defectus ambulandi. ideo accidentium nullum neque semper fit, neque ut multum. sunt *ergo* sompniorum hec quidem cause, et signa, velud eorum que circa corpus accidunt? dicunt | quidem et a5
 medicorum gratiosi quoniam oportet valde intendere
 15 sompniis: conveniens autem sic existimare et artificibus *autem*, considerantibus aliquid et philosophantibus. nam qui in die <fiunt> motus, nisi magni valde fuerint et fortes, latent *secus* maiores qui in vigilando sunt | motus. in dormiendo autem contra- a10
 1 in *om. m* 6 et] vel *s* 10 causam *m* 11 fit] sit *m* 12 causa *m*
 14 gratiosi] grossi *s* 16 autem] que *m* et *om. m* 17 nisi non *m*
 18 forte *l*

super *a* ut] ubi *a*, utrum *b* 12 igit. hi *a*, ergo *cd N* hec *om. a*
 causa *c* signum *a* circa corp.] corpori *b* quidem] enim quidem
b, quidam *ac* 14 valde] multum *b* intendere valde *a* 15 autem
om. a sic] si *b*¹ 16 quidem *om. d N* vero] non *ac*, *del. b*², *cf. N*
 ad aliq. *cd* prophetantibus *bc* 17 fiunt] sunt *d* nisi] unum *a*,
 visi *d*¹ magni valde] v. m. *bA*, magis volunt *a* 18 fuer. *om. a*,
 post fortes *d* latet *d* mai. pr. *d*, pr. motus mai. *a* in *om. ad*
 19 motus] mot. et *c*, minores *a*

rium: et enim parvi magni videntur esse. manifestum
autem ex hiis que accidunt in sompnis frequenter:
arbitrantur enim fulgura cadere et tonitrua fieri
parvis sonis in auribus factis, et melle et dulcibus
5 saporibus perfrui tenui fleumate | defluente, et ambu-
lare per ignem et caleferi vehementer parvo calore
circa quasdam partes facto. expergefactis autem *hec*
manifesta hoc modo se habentia. quare quoniam parva
omnium principia, manifestum quoniam et egritudinum
10 et aliarum passionum que in corporibus *debent* fieri. |
manifestum ergo quoniam *hec* necessarium in sompnis
esse patentia magis quam in vigilando. at vero *et*
quedam quidem que in sompno fantasmata causas esse
propriorum cuique actuum non irrationabile: quemad-
15 modum enim debentes agere et in *actionibus* existen-
tes aut olim agentes | *rectitudine sompni in hiis con-*
sistimus et agimus (causa autem quoniam preparatus
existit motus a diurnis inchoationibus), sic rursus
necessarium *et* qui in sompno sunt motus frequenter

1 enim] sunt *a* magni—esse] et videntur magni esse *a* magni
om. c esse vid. *d* 2 que] vero *a* accidit *a* sompniis *acd N*
si freq. *b* 3 enim arb. *d* arbitramur *a N* enim *om. a* et
fulg. *bd* et] atque *b*, ac *c N* 4 sonis] quamvis a causa extrinseca
vel intrinseca *a* 5 tenui] parvo *d, om. a* flegm. *c N* defl. et] et
fulgura et *a* amb.] labore *c*, ambulantem *a* 6 parvo cal. *post*
facto *b* 7 part. quasdam *a* autem] ante *b*¹ hoc autem *c* 8 man.
hec d, *hec man.* sunt *b* quon.—(9) manif.] licet sint principia parva
tamen omnium principium patet *a* 9 omnium sunt *b*, *omn. horum d*
in egr. *a* 10 corpore *b* debent *conieci*, habent *d*, dicuntur *bc N*,
sunt *a* fieri *om. a* 11 man. est *b* ergo] autem *ac* *hec post*
esse *d*, hoc *c*, hoc principium *a* es. in sompniis *a* 12 es. mag.
pat. *b* patiencia *d*, potentia *ac* quam] quoniam *b* in *om. c*

rium: et enim parvi magni videntur esse. manifestum
autem ex hiis que in sompniis accidunt frequenter:
arbitramur enim fulgura cadere ac tonitrua fieri
parvis sonis in auribus factis, et melle et dulcibus
5 saporibus perfrui tenui flegmate | defluente, et ambu- 463a15
lare per ignem et calefieri vehementer parvo calore
circa quasdam partes facto. expergefactis autem
manifesta hoc modo se habentia. quare quoniam parva
omnium principia, manifestum quoniam et egritudinum
10 et aliarum passionum que in corporibus dicuntur fieri. |
manifestum ergo quoniam necessarium hec in sompnis a20
esse patentia magis quam in vigilando. at vero
quedam quidem que in sompnis fantasmata causas esse
propriorum cuiusque actuum non est irrationabile: quem-
15 admodum enim debentes agere et in actibus existentes
aut olim agentes sepe | recta hiis sompnia in- a25
tuemur et agimus (causa autem quoniam preparatus
existit motus a diurnis inchoationibus), sic rursus
necessarium est eos qui in sompno sunt motus frequenter

2 ex] in l¹ freq.] frāter m 4 sonis] sompnis m 8 mani-
festam m 10 aliorum m que] autem m 11 hoc m sompniis
ms 12 patientia m quam om. l¹ m, add. l² ad s 13 sompniis ms

13 quidem om. cd que in] quam a sompnis bcdA N 4 act.—
(16) exist. om. b 14 propr.] priorum a, add. actiones sunt cause
ymaginnonnum a act.] accidentium c non irr.] rationabile a 15 enim
om. a et om. a actibus c N exist. vel actibus a 16 aut]
et d in rect. a sompnium b¹ in hiis om. a constituimus a
17 autem c, enim a, quidem propria d, om. b quon.] quod b¹ 18 exi-
stat a a diurn.] adiunctus diurnis c, om. b et sic d, sic et a
rursum c 19 nec. et] necesse est b N, om. a que bd sunt] fuerit a
freq.] fuerunt b

principium esse diurnorum actuum eo quod preparata sit rursus et horum intelligentia in fantasmatibus | nocturnis. sic ergo contingit sompniorum quedam signa et causas esse. plurima vero accidentia | *videntur*, ma-
 5 xime *autem* transcendentia omnia et quorum non est in *ipsis* origo set de navali *prelio* et de hiis que procul accidunt sunt; de hiis enim eodem modo se habere *conveniens* est velud quando *aliquo* memoranti de aliquo contingit hoc | factum: quid enim prohibet et in
 10 sompnis ita? magis *autem conveniens* multa huiusmodi accidere. quemadmodum igitur neque meminisse de aliquo signum neque causa accidendi ipsum, sic nec ibi post eventum sompnii *in veritate autem* neque signum neque causa, set *incursus*. ideo et multa sompniorum |
 15 non eveniunt: *incursus* enim neque semper neque ut *multum fit*.

2 Omnino *autem* quoniam et aliorum animalium sompnant quedam, missa a deo utique non *sunt* sompnia, neque facta huius gratia, *divinitus quidem*: natura enim *scientia*

1 esse princ. *d* diurnos *a*, diversorum *b*² 2 sit] sunt *a* eorum *acA* intelligentiam *b* 3 quidem (quedem *b*²) sompn. quedam *bd*, sompn. quidam *c* signa *om. b*¹, signa accidentia *a* 4 plur.—acc. *om. a* plura *bc* max. *autem*] aut max. *b*, et max. *c* 5 *autem om. ab* et *om. b* non] nec *a* in *om. c* 6 natali *c* *prelio*] bello *bcdAN* procul dubio *b* accid. proc. *d* 7 accidunt procul *d* sunt] seu *a* enim] etenim *b*, *om. c* en.—hab.] habere eodem modo *a* eod.] quodam *c* 8 *autem* est *c* vel. quand. *om. b*¹ aliq. memorante de al. *b*, memoranti de al. *d*, de al. memorant de al. *c*, memorari cont. de alio *a* 9 factum esse *b*² quid] quidem *b*¹ et *om. bc* ita in sompn. accidere *d* 10 sompniis *ad N* ita accidere *bc* est *autem* magis *b* *inconv. a*, *conv. est bc*, *c*. et *d* 11 quemadm. ig. *om. b*¹ de aliq. *om. a* 12 neque

principium esse diurnorum actuum eo quod preparata
 sit rursus et horum intelligentia in fantasmatis |
 nocturnis. sic ergo contingit sompniorum quedam signa 463a30
 et causas esse. plurima vero accidentibus | *assimulantur*, 463b
 5 maxime *ut* transcendentia omnia et quorum non est origo in
nobis set de navali *bello* et de hiis que procul
 accidunt sunt; de hiis enim eodem modo se habere
verisimile est velud quando memoranti de aliquo
 contingat hoc | factum *esse*: quid enim prohibet et in b5
 10 sompnis ita? magis autem *verisimile* multa huiusmodi
 accidere. quemadmodum igitur neque meminisse de ali-
 quo neque signum neque causa accidendi ipsum, sic nec
 ibi post eventum sompnii *videnti* neque signum ne-
 que causa, set *symptoma*. ideo et multa sompniorum |
 15 non eveniunt: *symptomata* enim neque semper neque ut b10
frequenter fiunt.
 2 Omnino autem quoniam et aliorum animalium sompnant
 quedam, a deo utique missa non *erunt* sompnia, neque fac-
 ta *sunt* huius gratia, *daimonia tamen*: natura enim *daimo-*
 1 divinorum l¹ 3 sic] si m 6 de procul m¹ 8 est om. m
 9 contingit s 10 sompniis lm veris.] inverisimile l¹ 13 videndi l²
 14 sympt.] hec simphonia s et om. s 15 simphoniata s enim
 om. m ut om. m 19 huiusmodi lm

sign. a N 13 sompnium b¹ autem b, enim aA, vero c, ergo d causa
 neq. sign. a inc. vel casus c ideo bd, ideoque et a, et ideo et cA
 15 enim] vero bc ut om. bc 16 fit om. b 17 et quon. d quon.]
 quando b aliquorum a sompn. ante et alior. d 18 missa—sompn.
 a, a deo utique missa non sunt sompnia utique b, a deo mis. n. s.
 ut. c, a deo n. s. ut. mis. sompn. d facta sunt cd 19 gratia huius a
 huiusmodi bd div.] determinatus a quidem om. b²d naturalis
 bd enim] quidem d

est, non | divina. signum autem: *infimi* enim homines
 previdentes sunt et recte sompniantes, tanquam non deo
 mittente, set quorumcumque <quasi> loquax natura
 est et melancolica, multimodas visiones vident: eo
 5 enim quod *circa* plurima et multifaria moveantur *nanciscuntur similia* theoreumata, *fortunati* existentes
 in hiis | sicut quidam rapiunt contendentes: nam quem-
 admodum et dicitur 'si multa iacias, *quandoque* dispa-
 riter iacies', et in hiis hoc accidit. quoniam *vero*
 10 non eveniunt multa sompniorum, nichil inconveniens:
 neque enim eorum que in corporibus sunt signorum et
 celestium, velud aquarum et ventorum: | si enim alius
 vehementior isto accidit motus, a quo futuri *factum*
 est signum, non fit. et multa consulta bene que fieri
 15 expediebat dissoluta sunt propter alias digniores
 inchoationes. omnino enim non omne fit *contingens*,
 neque *vero* idem quod *futurum* et quod *utrumlibet*.
 verumptamen principia | quidem dicendum esse, a quibus
 non perfecta sunt, et signa *fuere* hec aliquorum
 20 que non fiunt.

1 est non $ab^1 c$, hec est non b^2 , non est d sign.] tamen simplex
 signa a infimi d , infirmi bA , infiniti ac enim $om. b^1$ 2 somp-
 nientes c deo non cA deo] ideo b^1 3 est (4) ante loq. d ,
 post loq. c 4 melancolici b , multiplex a , resp. A , lac. praeb. c
 eo enim quod ab , etenim cum c , cum enim d 5 circa] dicat a^1
 plura b et $om. b$ movent. bdA nanc.] nascuntur b , nascuntur
 ad 6 teor. b , tor. c quasi fort. c fort.] formam a 7 quidam]
 qui d nam et d 8 et $om. bcd$ iaceas $b^1 d$ 9 vero] enim b
 10 nich. videtur b 11 horum d 12 alius $om. a$ 13 isto vehem. a
 isto] alio b 14 est] esse b fit hoc cd consimilia a que
 $om. a$ fieri] non b^1 15 expediunt b aliquas a indigniores a
 16 fit] sit b^1 , del. b^2 17 neq. vero d , n. vere c , v. n. a , n. quoque b

nia, non | divina. signum autem: *valde* enim *stulti* homines 463b15
 previdentes sunt et recte sompniantes, tanquam deo non
inmittente, set quorumcumque quasi loquax natura
 est et melancolica, multimodas visiones vident: eo
 5 enim quod *secundum* plurima et multipharia move-
 antur * * * *cum* theorematibus, existentes
 in hiis | sicut quidam rapiunt contententes: nam quem- b20
 admodum et dicitur 'si multa iacias, *alias* dispa-
 riter iacis', et in hiis hoc accidit. quoniam *autem*
 10 non eveniunt multa sompniorum, inconveniens nichil:
 neque enim eorum que in corporibus sunt signorum et
 celestium, velud aquarum et ventorum: | si enim alius b25
 vehementior isto accidit motus, a quo futuro *non*
sit signum. et multa consulta bene que fieri
 15 expediebat dissoluta sunt propter alias digniores
 inchoationes. omnino enim non omne fit *quod futurum*
erāt, neque idem quod *erit* et quod *futurum*.
 verumptamen quidem principia | dicendum esse a quibus b30
 non perfecta sunt, et signa [*et signata*] *sunt* hec ali-
 20 quorum que non fiunt.

4 et *om. s* videns *s* eo] et *m* 5 plura *s* 6 existens *s*
 10 non est inconv. *s*, enim inconv. *m* nichil *om. ms* 11 qui *l*
 14 consula *l* 16 inchoantes *m* 17 quod erit *conieci*, quod erat
m, quoddam erat et quod futurum erat neque idem quod erat et
 quod futurum *ls* 18 quidem enim *m* signa nata *l* 20 fiunt]
 sunt *ms*

idem] id *acd* fut. est *a* utr.] rationalibus multa *a* 18 verumpt.
om. a quidem pr. *b* dic.] est dic. *b*, omne *a* esse *om. b* et
 a *a*, ea a *d* 19 sunt] fuerunt *c* fuer. *a*, sunt *bcd* et signa—
 (20) fiunt *bis d* 20 fiunt] sunt *c*

De hiis vero sompniis que non huius-
 modi | habent origines, set *dissolutiones* vel tempo-
 ribus vel locis vel magnitudinibus, vel horum qui-
 dem nichil, *dum nequaquam* in se ipsis *habent*
 5 *principium* qui vident sompnum, nisi *previsio*
 fiat ab accidente, | *huiusmodi* utique *fit* magis
vel ut dicit Democritus ydola et defluxiones *qui*
causas ponit. quemadmodum enim cum quid moverit
 aquam vel aerem, hoc aliud movit, et quiescente
 10 illo accidit huiusmodi motum prodire usque ad
 aliquid, illo quod movit non presente, sic nichil
 prohibet motum aliquem | et sensum *propinquare* ad
 animas sompniantes, a quibus ille ydola facit et
 defluxiones, et quocumque *quidem* contingit *propin-*
 15 *quare* magis sensibiles esse nocte eo quod que in die
 feruntur dissolvuntur magis (*minus* enim *turbulentus*
 aer noctis eo quod silentes | *sunt* noctes), et in cor-
 pore *faciunt* sensum propter sompnum, ideo et parvos
 motus intrinsecus *sentiunt* dormientes magis quam vi-
 20 gilantes. hii vero motus fantasmata faciunt, ex qui-
 bus prevident futura de huiusmodi. et ideo accidit

1 vero *cd*, v. que *a*, quoque *b* non *om. a* huiusm. non *d*
 2 origenes *a* set] vel *c* dissolutionibus *a* 4 nichil *om. a*
dum] cum *d* neq. quidem *b*, n. idem *c* habent *ante* in *cd*, habeant *b*,
om. a 5 principia *cd* que *a* sompna *d* nisi ut fiat visio *a*
 provisio *b* 6 accidenti *acd* sunt huiusm. *c* ut.] itaque *a* fit]
 sicut *c* 7 vel *om. ad* deometius *a* defl. vel yd. *a* refl. *b*
 qui] quidem *a* 8 ponunt *a* cum] dum *a* quid] quidam *a*, quis
bcN 9 vel aquam *ad* aerem aut aquam *c* hoc] vel *c* aliud]
 ad *a*, aliquid *bA* movit *bcA*, movet *ad* et quiesc. *om. b*¹ 10 illo
 post *d* accidit—(11) aliquid *om. b*¹ prodire motus *d* 11 illo]

De hiis vero sompniis que non
huiusmodi | habent origines, set *dilationes* vel tempo- 464a
ribus vel locis vel magnitudinibus, vel horum qui-
dem nichil, *non tamen habentibus* in se ipsis
5 principia qui vident sompna, nisi previsum
fiat ab accidente, | *tale* utique *erit* magis a5
quam ut dicit Democritus ydola et defluxiones
causans. quemadmodum enim cum quis moveat
aquam vel aerem, hoc aliud movit, et quiescente
10 illo accidit huiusmodi motum prodire usque ad
aliquid, illo quod movit non presente, sic nichil
prohibet motum aliquem | et sensum *pertingere* ad a10
animas sompniantes, a quibus ille ydola facit et
defluxiones et quascumque contingit *pertingen-*
15 *tes* magis sensibiles esse nocte eo quod que in die defe-
runtur dissolvuntur magis (*plus* enim *sine turbatione*
aer noctis eo quod *silentiores* | sint noctes), et in cor- 15
pore *facere* sensum propter sompnum, ideo et parvos
motus intrinsecus sentire dormientes magis quam vi-
20 gilantes. hii vero motus fantasmata faciunt, ex quibus
prevident futura de huiusmodi. et ideo accidit

6 erit] et *m* 8 causans *ls*, casus *m* moveat] movet *s* 9 hoc]
vel *lm* 15 defferuntur *l* 17 et *om. s* 21 de *om. l*

ipso *cd* quod] quod non *d*¹, qui non *a* movet *a* sic *d*, fit *b*,
set *ac* 12 proibet *b* aliq. mot. *a* aliq. *om. b* 13 iste *a* 14 re-
flexiones *a* quecumq. *bdA*, quorumc.q. *c* aprop. *ab*, resp. *A* 15 esse
sens. *d* quod *om. b*¹ que *b*, *om. a*, quidem *c*, quid *d* *N* in *om. b*
16 fer. et *a* dissolvuntur *b*, -vantur *a* enim est *d* 17 nocti-
bus *b* sunt sil. *a* 18 fac. *om. c* sompnum *ac*¹ *A* 20 hiis *c*
fac. fant. *aA* 21 providentur *post fut. a* et *om. a* ideo] ratio *b*¹

passio | hec quibuslibet et non prudentissimis. in die
 enim fierent utique et sapientibus, si deus esset mit-
 tens: sic autem *conveniens* quoslibet providere: nam
 intelligentia horum non est curis affecta set tanquam
 5 defecta et *inanis omnium*, et mota et secundum *id quod*
movet agitur. et quod quidam | *vesani* provident causa
 est quoniam proprii motus non infestant set *circumfe-*
runtur: extraneos ergo maxime sentiunt. quosdam au-
 tem recte sompniantes esse et notos de notis maxime
 10 providere accidit eo quod noti maxime per se invicem
 solliciti sunt; | quemadmodum procul entes maxime cog-
 noscunt et sentiunt, sic et motus: notorum enim noti-
 ores sunt motus. melancolici autem propter vehementiam,
 quemadmodum et *mittentes* <e>minus, bene coniectant, et
 15 propter permutationem | cito *quod vicinius est* ymagi-
 nantur: quemadmodum enim Philegide poemata et qui
 furiosi sunt *adherentia similitudini* dicunt et intel-
 ligunt, veluti Venerem nerem, et sic *connectunt ad*
anterius. amplius autem propter vehementiam | non repel-
 20 litur eorum motus ab alio motu.

1 quibusdam c 2 fierit c, florent a utiq. et om. a inmittens c
 3 autem] animo c 5 deserta a, deferta c inanis] maius a id
 om. bd 6 hoc agitur b² quedam a, quidem b provident c
 provident per sompnia a 7 quon.] quod aA inf.] insistunt aA
 8 ergo] vero c, add. motus d maxime per se invicem c quos-
 dam] quidam a 9 recte sompn.] sompnium sentientes recte a
 notas cd de not.] devotis aA 10 acc. om. c noti max.] motus a
 11 quemadm. om. b¹ entes] euntes et d max.] magis c 12 et
 (alt.) om. b¹ et notorum b¹ et enim c notiones c 13 sunt]
 fiunt d 13 autem] vero b vehementia ad 14 et—minus] et
 min. mitt. ac, minus incidentes b bene om. a 15 mutationem bc

passio | hec quibuslibet et non prudentissimis. in die 464a20
 enim utique fierent et sapientibus, si deus esset mit-
 tens: sic autem *verisimile* quoslibet providere; nam
 intelligentia horum non est curis affecta set tanquam
 5 defecta et *vacua ab omnibus*, et mota secundum
movens ducitur. et quod quidam | *exstatici* prevident causa a25
 est quoniam proprii motus non infestant set *longe pro-*
hiciuntur: extraneos ergo maxime sentiunt. quosdam au-
 tem recte sompniantes esse et notos de notis maxime pre-
 10 videre accidit eo *quidem* quod noti maxime per se invi-
 cem solliciti sunt; | quemadmodum procul entes maxime a30
 cognoscunt et sentiunt, sic et motus: notiorum enim
 notiores sunt motus. melancolici autem propter vehemen-
 tiam, quemadmodum *iacientes longe*, bene coniectant, et
 15 propter permutationem | cito *habitum* ymaginantur 464b
ipsi: quemadmodum enim Philegidi poemata et qui
 furiosi sunt *habita simili* dicunt et intel-
 ligunt, veluti Venerem verem, et sic *copulant* ad
id quod longe. amplius autem propter vehementiam | non
 20 repellitur eorum motus ab alio motu.

1 pendentissime l¹ 2 enim] eque s 5 deserta s 6 extaciti
 m, extasi s 9 et om. s 10 quod om. lm 16 philegedi m
 17 similia s 18 veneriem l¹ ven. et s 20 aliquo s

vic. om. a est et c 16 enim om. ad philegidae A, philegedi d,
 fillegidi b, fulegidi a, filogidi c 17 adher. cdA, aderentia b, adha-
 bentia a similia d N, similiter c, sibi b dic. om. a et intell.
 om. c 18 venerem] ve non a nerem c, resp. φροδότην EMU,
 verem d N, vere b, vetere a et sic] si et b¹ conectant c, co-
 niectant b ad] ab a 19 autem quoque c 20 eorum om. a
 ab om. c aliquo a

Artificiosissimus autem est iudex sompniorum qui potest similitudines inspicere: recta enim sompnia iudicare cuiusque est, dico autem similitudines, quoniam similia accidunt fantasmata eis que in aquis sunt
 5 ydolis, sicut et | prius diximus. ibi vero si multus fiat motus, non similis fit apparitio et ydola veris. promptus *quidem significantias* iudicare erit qui potest cito sentire et inspicere *divulsa* et distorta ydolorum, quoniam est hominis vel equi aut | cuiuscumque. et ibi
 10 *quidem* similiter potest sompnium hoc: motus enim inedit rectum sompnium. quid quidem igitur sompnus et *quid* sompnium, et propter quam causam utrumque *eorum* fit, amplius autem de ea que *ex* sompniis divinatione dictum est.—

1 autem *b*²*A*, om. *ab*¹ *cd* 2 simil. sompniorum *b* enim] vero *bc*
 3 cuiusq. iud. est *b*, cuiusq. est iud. *d* 4 fant. acc. *a* qui *cd*
 aq.] aliquibus *a* 5 et om. *a* pr. dix.] prediximus *a* ibi] quod *b*
 6 fiat] fuerit *d* sim.] sillogismus (sill's) *a* fit] est *c* et om. *b*
 7 quidem] enim *d* quod qui *a* 8 et insp. om. *c* diversa *bcd A*
 et dist.] extorta *c* 9 quon.] quantum *d* est om. *a* huius hominis *d*
 vel] et *a* aut] et *a* cuiusc. *bd*, cuiusque *a N*, alicuius unius-
 cuiusque *c* et] quia *a* quidem ibi *a* 10 pot. sim. *b* hoc om. *c*
 11 sompn. rect. *bd* quidem igitur *scripsi*, ig. qu. *c*, ig. *a*, ergo *b*,
 quidem *d* sompnus] sompnium *a* et om. *a* quid (*alt.*) om. *bcd N*
 12 sompnium] sompnus *a* causam om. *a* eorum] horum *cd N*,
 om. *a* fit] sit *d* 13 ampl. aut. *bA*, ampl. aut. et *cd*, et *a* ea
 om. *a* que est in sompn. div. *b*, div. qu. ex s. est *a* ex] in *c N*
 sompnis *acd* sompn. est *c* 14 est] sit *d* Explicit secundus
 liber de sompno et vigilia *b*, Explicit liber de sompno et vigilia alter,
 incipit liber de differentia spiritus et anime *c*

Artificiosissimus autem est iudex sompniorum qui potest similitudines inspicere. recta enim sompna iudicare cuiusque est, dico autem similitudines, quoniam similia accidunt fantasmata eis que in aquis sunt 5 ydolis, sicut et | prius diximus. ibi vero si multus 464b10 fiat motus, non similis fit apparitio et ydola veris. promptus vero *emfases* iudicare erit qui potest cito inspicere et sentire *dissipata* et dystorta ydolorum, quoniam est hominis vel equi aut | cuiusque. et b15 10 ibi *itaque aliquid* potest similiter sompnum hoc. motus enim inpedit rectum sompnum. quid quidem igitur *est* sompnus et sompnum, et propter quam causam utrumque *horum* fit, amplius autem *et* de ea que *in* sompniis *est* divinatione dictum est.—

3 autem] at s ubi l 6 fiat *om. m* simul *ms* 7 erit *post* vero s qui potest] que post s 8 et (*alt.*) *om. l* 9 eque s 10 sompnum *m* hic *ms* 11 sompn. rect. l quod *lm* 13 fit] sit *ms* somnis s 14 Explicit l' *iii*^{us} de sompno & vigilia l, Explicit liber de sompno et vigilia *m*

INDEX VERBORUM

58a 33 — 64a 18a = 458a 33 — 464a 18a.

- * Asterisco indicantur loci aliquot ex apparatu critico selecti; erectae litterae veterem translationem indicant; *inclinatae litterae* novam translationem; *crassae litterae* translationum consensum.
- ° Circulo coniecturae indicantur; † cruce indicavi eos novae translationis locos, qui cum codice aliquo vetustioris congruunt.

Ἄγγειον *vas* 60a 31
 ἄγεσθαι *agi, duci* 64a 24
 ἄδηλος *incertus* 60a 8
 ἄδυναμία *impotentia* 61a 4
 ἄδυνατεῖν *impotentem esse* 58b 7
 αἰεὶ *semper* 63a, 2, b 10
 ἀήρ *aer* 59a 31, b 1 60a 1, 9, 10, 16 64a 7, 14
 αἷμα *sanguis* 61a 25, b 11, 18, 27
 αἱματικός *sanguineus* 60a 7
 αἱματώδης *sanguineus* 59b 30
 αἰσθάνεσθαι *sentire* 58b 4, 8, 16bis, 31 59a 1, 10, b 4, 6, 8, 24 60a 15 61b 1, 24, 26, 27 62a 3, 19 64a 17, 27, 30; *percipere, sentire* 58b 9
 αἰσθημα *sensibile* 60b 2; *simulacrum* 60b 29 61a 19, 26, b 22 62a 30/61b 22bis
 αἰσθησις *sensus* 58b 4, 5, 9, 12 59a 2, 4, 5, 18, 25, 27, b 5, 8 60a 24, b 4, 24 61a 1, 4, b 4, 10 62a 4, 18 64a 10, 15/*61a 27; ἀρχὴ τῆς αἰσθή-

σεως *principium sensibilis particule, principium sensus* 61a 6
 αἰσθητήριον *organum sentiendi, sensitivum* 59a 25, b 24 60a 26; *organum sentiendi, sensiterium* 59a 27 59b 6 61a 30, b 9, 18, 28 62a 9, 12/61a 27 (cf. αἰσθησις)
 αἰσθητικόν *sensibile, sensitivum* 58b 2, 30 59a 12, 16, 17, 21
 αἰσθητός *sensibilis* 59a 24 60b 2, 3, 25 64a 12
 αἰτιᾶσθαι *causas ponere, causari* 64a 6
 αἰτία *causa* 62b 19, 23, 24 64b 17
 αἷτιον *causa* 59b 32 60a 19, b 16, 23 62b 3, 27, 28 63a 1, 3, 22, 25, 31, b 7, 9 64a 25
 ἀκαριαῖος *parvus, † tenuis* 63a 14
 ἀκοή *auditus* 58b 3 61a 29
 ἀκολουθεῖν *sequi* 59a 7, b 9
 ἀκοῦειν *audire* 58b 4, 32 59a 1, 10 61a 29, b 1 62a 24
 ἀκριβῶς *diligenter* 60a 13
 ἀλεκτροῦν *gallus* 62a 24

ἀληθής verus 58b 33 59a 2bis
 61b 23, 29 62a 8, 28 *61b
 23bis; ἀληθῶς vere 58b 12
 ἀληθινός verus 61b 26 64b 11
 ἀλλά set 58b 11, 29 59a 3, 9,
 11, 14 60a 23 61b 24, 25
 62a 29, b 22 63b *2, 16
 64a 1, 23, 26; set, om. N 61b 6;
 om. T 63b 14; ἀλλ' ὅμως
 verumptamen 63b 29; ἀλλὰ
 μὴν at vero 63a 21; set, at
 vero 58b 10
 ἀλλήλοι: πρὸς ἀλλήλας ad in-
 vicem 61b 15; ὑπὲρ ἀλλήλων
 per se invicem 64a 29
 ἀλλοῖον alterius modi 61a 16;
 dispariter 63b 21
 ἀλλοίωσις alteratio 59b 2, 4
 ἄλλος alius 58b 6, 15, 18, 22
 59a 3, 13, 14, b 14 60b 4,
 5, 27 61a 11, 30, b 8, 9
 62a 17, b 18, 23 63a 19, b 12,
 25, 27; om. V, alius 62b 21;
 alius, aliquis 61b 7
 ἄλλοτε quandoque, alias 63b 21
 ἀλογία om. V, irrationabilitas
 62b 21
 ἄλογος irrationabilis 63a 23
 ἅλς sal 61b 16
 ἅμα simul 59b 26
 ἄν c. coni. praes.: ὅσῳ ἄν
 utique quanto + ptc. pf. 60b 7;
 quantumcumque + ci. pf. 60b
 10; c. opt. praes. utique +
 ind. fut. 58b 12; utique + ind.
 pr., utique + ind. fut. 63b 13
 64a 5; fut. 64b 12; c. ind.
 ipf. utique + ind. praes., uti-

que 59a 10; utique + coni. ipf.
 64a 21; c. coni. aor.: ἐφ'
 ὅπερ ἄν c. coni. aor., ad quod-
 cumque + coni. pr. 59b 13;
 ὅ τι ἄν c. coni. aor., quicquid +
 coni. pf. 60a 13; ἕως ἄν c.
 coni. aor., quousque + ci. pr.
 59b 17 cf. ἕως; μέχρι περ ἄν
 οὐ c. coni. aor., quousque
 utique + ci. pf., quousque qui-
 dem + ci. pr. 59a 32; c. opt.
 aor. fut. 58b 18; fut., utique +
 fut. 59a 24; utique + ci. ipf.,
 utique + fut. 59b 26; utique +
 ind. pr., utique + fut. 63b 18;
 utique + ci. pr. 62b 19; καὶ
 c. ind. ipf., om. T 60b 22;
 ὥσπερ ἄν εἰ —, quasi 63b 17
 ἀναγκαῖον necessarium 62b 11
 63a 20, 27
 ἀνάγκη necesse 59b 5 62b 26
 ἀναθυμίασις evaporatio 62b 6
 (* 7)
 ἀναλαμβάνειν recipere 60a 32
 ἀνάπλυσις explicatio (= ἀνά-
 πλωσις), ablutio 60a 17
 ἀναφέρεισθαι —, ascendere 62b 7
 (cf. προσπίπτειν)
 ἄνευ sine 58b 12; absque 58b 31
 ἀνιέναι: ἀνιόντες ascendentes
 61b 16
 ἀνιέναι: ἀνειμένον cedente 61b 17
 ἄνθρωπος homo 58b 14 61b 20
 63b 15 64b 14
 ἀνιστάναι: ἀναστάς surgens
 58b 20
 ἀντίκρουσις repercussio, repulsio
 61a 11

- ἀντιποιεῖν e converso agere,
contra facere 60a 25
 ἀντιφάναι *contradicere* 60b 19
 61b 5 62a 7
 ἄνω (adi.) *superior* 62b 7
 ἅπας *universus* 58b 26 62a 15
 ἀπατᾶσθαι *decipi* 58b 27 60b 3
 ἀπέρχεσθαι *abire* 59a 27 61b
 22; *recedere* 60b 2
 ὁ ἀπιστεῖν 62b 20, vide *διαπισ-*
τεῖν
 ἄπιστος *incredibilis* 62b 17
 ἀπλῶς *simpliciter* 59a 10bis, 20
 62a 26
 ἀπό ab 59b 18, 19bis, 21bis 60b
 6, 8, 12, 29 61a 19, 26, 28,
 29, 30 62a 29, b 13, 23
 63a 26, b 25, 30 64a 4, 11;
ex 61a 13
 ἀποβαίνειν *accidere* 63b 8, 22;
evenire 63b 10
 ἀποκρίνειν *respondere* 62a 25
 ἀπολαύειν *perfrui* 63a 14
 *ἀπορεῖν *mente consternari, du-*
bitare 59b 26
 ἀπορραπίζεσθαι *circumferri*
 (= *πορίζεσθαι* Π?), *prohici*
 64a 26
 ἀπορροή (*ἀπόρροια) *defluxio*
 64a 6, 11
 *ἀποφαίνεσθαι 58b 12
 ἄρα *ergo* 58b 9
 ἄρα · ἄρ' οὖν *ergo* 59a 1; *igitur,*
ergo 63a 3
 ἀργία *vacatio* 61a 4
 *ἄρπάζειν *rapere* 63b 20
 ἄρτι *modo* 62a 17
 ὁ ἄρτιάζειν 63b 20
 *ἄρτιος 63b 20 (cf. ἄρπάζειν)
 ἀρχή *principium* 59b 3 60a 32
 61a 6, 31, b 12 63a 18, 28
 63b 29 64a 3; *origo* 62b 26
 63b 2 64a 1; *origo, princi-*
pium 61b 4; *Inchoatio* 63a
 27, b 28
 ἀσθενικῶς *languide* 62a 20
 ἀστήρ *stella* 62b 30
 ἀταραχώδης: — ἑστέρος: *minus*
turbulentus, plus sine turba-
tione 64a 14
 ἄτοπος *inconveniens* 62b 9, 22
 63b 23
 αὐτός *ipse* 59b 26 60a 9, 11,
 b 16, 24 61b 14, 29 62a 4
 63b 7; —, *ipse* 64b 1; *is* 58b 22
 59a 26 64b 5; ἐν αὐτοῖς *in*
ipsis, in nobis (v.l.) 63b 2; *is,*
hic 64b 17; ὁ αὐτός *idem* 58b
 26, 27, 29 59a 14, 16, b 25
 60a 8, b 8, 16 63b 3, 29;
hic 64a 17; *καθ' αὐτό 59b 25;
 αὕτη... ἦδε *hic.. hic* 61b 14;
 ἐν αὐτοῖς *in se ipsis* 64a 3
 ἀφαιρεῖσθαι *auferri* 62b 22
 ἀφανίζεσθαι *evanescere* 59b 18;
exterminari 61a 1, 20
 ἀφή *tactus* 60a 15, 16, b 21, 22
 61b 3 62a 20
 ἀφικνεῖσθαι *progredi* ὁ 1a 31;
propinquare, pertingere 64a
 10, 12
 Ἀφροδίτη *Venus* 64b 3
 Βαδίζειν *ambulare* 62b 32 63a
 2, 15

βάθος *profundum* 59b 7 60a 20, 21

βάλλειν *iacere* 63b 21bis; *mittere*, *iacere* 64a 33

βάτραχος *ranunculus* 61b 16

βέλτιστος *optimus* 62b 21

βίος *vita* 62a 32

βλέπειν *aspicere* 59b 12; *aspicere*, *perspicere* 59b 14

Βορυσθένης *Borusthenes* 62b 25

βουλευέσθαι *consulere* 63b 26

βροντᾶσθαι *tonitrua fieri* 63a 13

Γάρ *enim* 58b 2, 10, 14, 16, 22, 31 59a 10, 13, 24, 29, b 8, 10, 20, 27 60a 5, 20, 30, b 21, 32 61a 13, 23, 30, b 11 62a 6, 11, *12, 21, 26, b 5, 10, 17, 32 63a 10, 12, 23, b 3, 5, 14, 15, 18, 23, 25, 28 64a 6, 14, 21, 31, b 2, 7, 16; **nam** 59a 19, 30, b 2 60a 2, 8, 13, 28 62a 16, 19, b 14, 20 63a 7, b 20 64a 22; **autem**, *enim* 61b 4; *enim*, *om*, N 62b 24; *om* T 60a 21 64a 30

γε *quidem* 63a 22; *quidem*, † *om*. N 59b 22 64a 3; *om*. T 58b 9, 26 62a 12 63b 30

γῆ *terra* 60b 26

γίγνεσθαι *fieri* 58b 31 59a 18, 20, 23, 26, b 20, 30 60a 6, 17, 24, b 18, 29 61a 5, 7, 9, 13 62a 28, b 3, 5, 10, 12, 19, 27 63a 2, 13, 16, 19, b 5, 11, 13, 26bis, 28, 31 64a 4, 21, b 10, 11, 17; *fieri*, † *esse* 60b 30; *fieri*, *om*. N 63a 8; *acci-*

dere 59b 25 62b 2; *super-*
venire 59b 29 *om*. T 60b 10 / 61a 9 cf. *φέρειν*

γλυκύς *dulcis* 63a 14

γλώσσα *lingua* 62b 31

γνωρίζειν *cognoscere* 58b 3 62a 23, 25 64a 30

γνώριμος *notus* 64a 28bis, 29, 31bis

γούν *quidem* 63a 5

γραμμή *linea* 60b 12

γυνή *mulier* 59b 29

Δαιμόνιος *divinitus*, *daimonius* 63b 14; *sciens*, *daimonius* 63b 14

δέ *autem* 58a 33, b 4, 7bis, 13, 18, 25, 33 59a 4, 16, 23, b 1, 7, 19, 20 60a 26, b 4, 23, 26 61a 8, 30, b 13, 21, 24 62a 8, b 28 63a 6, 10, 11, 17, 25, b 6, 12, 15 64a 22, 27, 32, b 4, 6, 8; **vero** 58b 20, 28 59a 18 60a 11, 14, 15, 18, 21, 32, b 9, 16, 18, 22 61a, 3, 29, b 7, 14, 17 62a 2, 25, 31, b 3, 9, 12, 22, 30, 31, 32 63a 31, b 31 64a 17, b 10; **autem**, *itaque* (= *δή*) 58b 3; **vero**, *autem* 59b 18, 23 60b 5 63b 22; **vero**, *quoque* 60a 9; **vero**, *enim* 60a 12; *om*. V, *autem* 59b 26; **ergo** (= *μὲν οὖν*) 59a 11; *quidem*, *itaque* (= *δή*) 61b 15; *om*. T 58b 6 61a 17 62b 6 64a 24, b 18a; *autem*, *ut* (= *οἷον*) 63b 1. vide *μέν*.

δεῖ *oportet* 59b 1 60a 15 61a 8

- 62a 15, *b 4 63a 5; τῶν
πραχθῆναι δεόντων *que fieri*
expediebat 63b 27.
- δειλός *trepidus* 60b 5.
- δεινός *promptus* 64b 12
- δέχεσθαι *excipere* 60a 13
- δῆ *quidem* 62a 28; *quidem, ita-*
que 59a 32 60b 28 61b 15,
26 62a 15 64b 15; *quidem,*
vero (= δέ?) 64b 12; *autem*
(= δέ?), *itaque* 58b 3; 59a 17;
quidem, om. N 64a 12; *utique,*
itaque 59b 23/61b 15, cf. δέ;
62b 20
- δηλον *manifestum* 58b 8, 24
59b 26 62a 9 63a 11, 18;
palam 58b 25
- δηλοῦν *monstrare* 60a 13
- Δημόκριτος *Democritus* 64a 5
- διά c. acc. *propter* 59b 10 60a
6, 17 61a 4, 11, 13, b 8bis
63b 27 64a 16, 32, 33, b 4,
17; διὰ ταῦτα *ideo* 64a 19;
διὰ τὰ --- *propterea que* 61a
28, 29; *propter, per* 61b 25;
διὰ τό c. inf. *eo quod + ci.*
60a 14 63a 28; + *ind. (ell)*
60a 20, 21 64a 13, 29; + *ind.,*
+ *coni.* 64a 14; *eo quod + ci.,*
quia + ind. 61b 1; c. gen.
propter, per 60a 20; *per* 63a
15 / c. acc. 64a 16 (cf. διό)
- διαβλέπειν *perspicere* 62a 13
- διαδιδόναι *distribuere* 59b 3
- διαδύεσθαι *serpere* 60a 19
- δαισθάνεσθαι *sentire* 64b 13
- διακείσθαι *affici* 60a 4
- διακρίνεσθαι *discerni* 61a 25
- διαλύεσθαι *dissolvi* 61a 10 63b
27 64a 13
- διανοεῖσθαι *intelligere* 58b 17
59a 8 64b 3
- διάνοια *intelligentia* 61a 1 63a
29 64a 22
- *διαπιστεῖν *decredere* 62b 20
(cf. ἀπιστεῖν)
- διαπορεῖν 59b 26, cf. ἀπορεῖν
- διαστρέφεσθαι: *διεστραμμένος*
distortus 61a 16 64b 14
- διατελεῖν *perseverare* 62b 1
- διαφορά *differentia* 59b 24; 60a
7, 24
- διαφορεῖσθαι: τὰ διαπεφορη-
μένα *divulsa, dissipata* 64b 13
- διαψεύδεσθαι *mentiri* 60b 23
- δίνη *vertigo* 61a 8
- διό *ideo* 59b 5 60a 6, b 11 61a 11
62b 17 63a 2, b 9 / *64a 16
- δοκεῖν *videri* 58b 14, 21, 29
60b 6, 26 61a 28, 31, b 2,
3, 29 62b 26 63a 11; *vi-*
deri, putari 61b 5 62a 1, 2
- δόξα *opinio* 58b 10, 12, 25 59a 6
- δοξάζειν *opinari* 58b 25 59a 8
- δύναμις *potestas* 61b 13, 17;
potentia 61b 30; *potestas,*
potentia 60b 17
- δύνασθαι *posse* 64b 6, 12, 15
- δύο *duo* 60b 20, 21, 22 61b
3bis 62a 1
- δύσκωφος *obsurdescens* 59b 21
- δύσοδμος *non odorans, difficile*
odorans 59b 22
- Ἐάν (ἄν) c. *coni. pr. si + ci.*
pr. 59 b 32 60b 14, 15

- 61a 14, b 6, 26 62a 3, 7, 9, 13 63b 21 64b 10; si + ind. pr. 60b 25; *κἄν* c. coni. pr. et si + ci. pr. 59b 11, 31; et si + ci. pr., + ci. pf. 59b 13; *ἄν* c. coni. aor. si + ci. pr. 61b 14; si + ind. pr. 63b 25; *ἐάν* μή c. coni. pr. nisi + ci. pr. 61b 4; si non + ci. pr. 62a 1; nisi + ci. pf. 63a 8
- ἐγείρεσθαι*: *ἐγρηγορέναι* *vigilare* 58b 16 62a 26 63a 21; *ἐγρηγορώς* *vigilans* 59a 4, 5, 7 64a 17; in *vigilando* 60b 28; *evigilanter* (= *ἐγρηγόρως*), *om.* N 61a 31; *ἐγειρόμενοι* *expergefacti* 62a 10, 12; *ἐγερόθεντες* *expergefacti* 62a 24
- ἐγκαλύπτεσθαι* (*med.*) *obvelari*, *velari* 62a 14
- ἐγρηγορικαὶ κινήσεις* *qui in vigilando fiunt motus* 63a 9
- εἰ* c. ind. pr. si + ind. pr. 58b 3 62a 17; *εἰ* μή nisi + c. pr. 64a 4; *εἰ* c. opt. pr. si + ind. pr., si + coni. pr. 58b 19; si + ci. pr. 61b 31; c. ind. ipf. si + ind. pr., si + ci. pr. 58b 19; si + ci. pr. 61b 31; c. ind. ipf. si + ci. ipf. 60b 22 64a 21; *ὥσπερ ἂν εἰ* —, *quasi* 63b 17
- εἰδωλον* *ydolum* 61a 15 62a 11, 14, 17 64a 6, 11, b 9, 11, 14
- εἰκός* *conveniens*, *verisimile* 63b 4, 6 64a 22
- εἶναι* *esse* 58b 2, 4, 11, 29 59a 8, 12, 15, 16, 17, 19, 21, b 4, 6, 31 60a 15, 16, 19, b 8, 11, 22 61a 17, b 29 62a 5, 13, 16, 17, 31, b 1, 20, 25, 27 63a 1, 3, 9, 11, 20, 22, 28, 31, b 3, 13, 16, 17, 30 64a 12, 15, 21, 27, b 6, 7, 12, 14; *esse*, *om.* N 59a 10; *om.* V, *esse* 59a 23, 29 64b 16; *fieri* 60a 4 62a 30, b 16; *fieri*, *esse* 64a 5; *existere*, *esse* 61 b 21; Ptc. *ens* 64a 30; *cum sit* &c. 61a 20, 24 62a 24; *existens* 60a 10 61a 12 63a 24, b 19: vb. *fin.* *fieri* 60a 6; *existere* 60b 4; *αἰσθητὰ ὄντα* *que sensibilia sunt* 60b 3; acc. c. ptc. acc. c. inf. 62a 12; *ἐνδηλος γίνεται ὀπτηλικηοῦν οὐσα manifesta fit qualiscumque sit* († *fit*) 60a 18; τὸ ἐσομενον *quod futurum, quod erit* 63b 29 / *63b 8 cf. ὁρᾶν
- εἵπερ* *siquidem* 59a 12
- εἴρειν*: *εἰρόμενος* 61a 22, 27. cf. *ἐρρωμένος*
- εἰς* in c. acc. 60a 20, 21 61a 11; in c. abl. 58b 23; ad 61a 5
- εἷς* *unus* 60b 1, 20, 22 61b 3 62a 1, b 28; —, *unus* 59b 11
- εἰσαγγέλλειν* *annunciare* 61b 3
- **εἰσδύεσθαι* cf. ἐνδ. —
- εἵτα* *deinde, donec* 59b 16
- εἵτε* . . . *εἵτε* *sive* . . . *sive* 58b 29; — . . . *sive, sive* . . . *sive* 59a 20
- ἐκ* *ex* 59a 23, b 26 60a 18, 26, 32, b 1, 28 61b 14 62a 15 64a 28; *ex*, † *in* 64b 18; *de* 59b 9; *in* 60b 30; *ab* 61a 5 62b 16

- ἕκαστος** *singulus* 59a 4, 25;
unusquisque 61a 9, 26, b 4, 21;
quisque 63a 23
ἐκότερος *uterque* 64b 7
***ἐκδηλος** cf. *ἐνδηλος*
ἐκεῖ *ibi* 63b 8 64b 10; *κάκεῖ*
et ibi 64b 15
ἐκεῖθεν *inde* 61a 30
ἐκεῖνος *ille* 61b 11, 25 64a 8, 11
ἐκκόπτειν *impediri* 64b 16
ἐκκρούεσθαι *expelli*, † *repelli*
60b 32; *repelli* 64b 5
ἐκλειψις *defectus* 62b 30 63a 1
ἐκλείπειν *deficere* 62b 32; τοῦ
ἐκλείπειν *deficiendi* 63a 1; *de-*
ficiendi, *defectus* 62b 29
ἐκμαξίς *extersio* 60a 16
ἐκμάσσειν *abstergere* 59b 31
ἐκστατικοί *vesani, exstatici* 64a 25
ἔλαιον *oleum* 60a 28
ἐλάσσων *minor* 60b 8 61a 2;
ἐλάχιστος *minimus* 60a 14
ἐμβάλλεσθαι *immittere* 60a 30
ἐμβλέπειν *inspicere* 59b 29
ἐμμανής *furiosus* 64b 2
ἐμμένειν *commanere, immanere*
60a 22, b 2
ἐμπαθέστερος *possibilior* 60b 7
ἐμπειρία *experientia* 62b 16
ἐμποιεῖν *afficere, efficere* 59a 25
ἐμφασις *apparitio* 64b 11; *signi-*
ficantia, emfasis 64b 12
ἐν *in* 58b 2, 8, 13, 16, 17, 24, 27,
28, 33 59a 15, 19, 32, b 1,
4, 7bis, 10, 27 60a 7, 21, b
4, 5ter, 9bis, 10, 12 61a 9, 14,
18, 25, b 13, 16, 18bis, 19, 22,
28 62a 2, 3, 6, 9, 12, 16, 21,
28, 30, b 12, 17, 25 63a 10,
13, 19, 20, 21, 24, 29, b 2, 5,
23 64a 15, b 9; *per, in* 59b 6,
cf. 7; —, *in* 62a 18 *ἐνυπάρχει*
ἐν inest 59a 26
ἐναιμοι *sanguinem habentes*
61a 26
ἐναντίον *contrarium* 63a 10
ἐνδέχεσθαι *contingere* 59a 3
62a 26 63a 30
ἐνδηλος *manifestus* 60a 17
ἐνδύεσθαι *subire* 60a 22
ἐνεῖναι *inesse* 60a 8 61b 17;
inesse. om. N 61b 23
ἐνέργεια *actus* 59a 18, b 5 61b
13, 22
ἐνεργεῖν *agere* 59a 27 61a 5,
b 17; *operari* 60b 32
ἐνιοι *quidam* 62a 12, 25, b 16
63a 22, 31, b 20 64a 24;
αἱρεῖν 62b 18; *aliqui, quidam*
62b 2
ἐνίοτε *interdum* 60b 11 61b 2
62a 11; *interdum, aliquando*
58b 18; *quandoque, † quidem*
aliquando 60b 13
ἐννοια *intelligentia* 62a 28
ἐννοεῖν *intelligere* 58b 15, 18, 25
ἐνοπτρον *speculum* 59b 25, 28,
30
ἐνοχλεῖν *infestare* 64a 26
ἐντός *intrinsecus* 61a 5 64a 16
ἐνυπάρχειν *inesse* 59a 26; *in . .*
fieri, in . . esse 60b 30
ἐνυπνιάζειν *somnariare* 59a 9, 14,
21 64a 10
ἐνύπνιον *somnium* 58a 33, b 9,
15, 20, 23, 24 59a 18, 20,

- 23 61a 13, 22, 27 62a 6, 16, 17, 27, 31, 32, b 3, 5, 9, 13, 17, 18, 27 63a 3, 6, 30, b 8, 9, 13, 22 64a 1, 4, b 6, 15, 17, 18 / *62a 18 V somp-
nium, vide ἐν
ἐξιέναι exire 60a 18
ἐξω: τὰ ἐξω exteriora 61a 5
ἐοικέναι videri, assimilari 63b 1;
*om. V, videri 59a 29
ἐπάλλαξις permutatio 60b 20
ἐπεγείρεσθαι expergefieri 62a 23
63a 16
ἐπεὶ quoniam 59a 14, 63a 18,
b 12
ἐπειδὴ quoniam 59b 4
ἐπειτα deinde 59b 17 / *62a 23
ἐπὶ c. acc. ad 59b 13 61a 6,
b 12; ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ut mul-
tum 63a 3; ut multum, ut
frequenter 63b 10; c. gen.,
in c. abl. 58b 8 59a 28bis,
b 2, 25 60a 9 63b 21;
ex 63a 11; —, in 59a 29; in, —
59b 22; c. dat. secus 62b 24 /
om. T 62b 5
ἐπιζητητέον querendum 58a 33
ἐπιθυμία concupiscentia 60b 9
ἐπικρίνειν diiudicare 61b 6, 25
ἐπιπολάζειν supernatare 61a 3,
b 14
ἐπιπολῆς superficiei tenuis 59b 7;
ἐπιπολαιότερον superficiei te-
nus magis 60a 23; τὸ ἐπι-
πολῆς superficies 59b 30
ἐπισκεπτέον considerandum 59a
11
ἐπιτελεῖσθαι perfici 63b 30
ἐπιτυχάνειν nancisci, om. N
63b 19
ἐπιτυχής; ἐπιτυχεῖς ὄντες fortu-
nati existentes, *existentes* 63b 19
ἐπιφάνεια superficies 60a 11
ἐρασθαι: ἐρώμενος dilectus 60b 7
ἐρημος defectus 64a 23,
*ἐρίζειν contendere 63b 20
*ἐρρωμένος validus 61a 27; οὐκ
ἐρρωμένα (cf. χειρῶν) 61a 22
ἐρχεσθαι devenire, venire 59b 17
ἐρως amor 60b 5
ἐρωτᾶν: ἐρωτώμενοι interrogati
62a 25
ἐρωτικός qui amat 60b 5
ἕτερος alius 59a 31 60a 5, b 19
61b 4 64a 7, b 5; diversus
58b 30; diversus, alter 59a 17
ἔτι amplius 58b 15 64b 4, 18;
amplius, — 60a 24; —, adhuc
59b 10
εὐαπάτητος: εὐαπάτητοι (γίνον-
ται) facile decipiuntur 60b 9
61b 8
εὐθύς statim 62a 23
εὐθυονειρία: -ρία τοῦτοις σύνεσ-
μεν rectitudine sompni in hiis
consistimus, *recta hiis somp-
niis intuemur* 63a 25; εὐθυο-
νειρίας κρινεῖν recta sompnia
iudicare 64b 7; ἐκκόπτει τὴν
εὐθυονειρίαν impedit rectum
sompnium 64b 16
εὐθυωρία directio 59b 15
εὐλογος rationabilis 62b 19; con-
veniens 62b 23 63a 6
εὐλόγως rationabiliter 60a 4;
convenienter 62b 8

εὐρίσκειν invenire 62b 16
 εὐστοχος: εὐστοχοί εἰσιν bene
 coniectant 64a 33
 εὐτελής: εὐτελείς ἄνθρωποι in-
 fimi homines, valde stulti ho-
 mines 63b 15

ἐφιστάναι: ἐπιστήσας insistendo,
 insistens 59b 25

ἔχειν habere 60a 3 61b 10, 13,
 15, 19 62b 15, 17 63a 17,
 b 4 64a 1, 3; τὸ ἐχόμενον
 quod vicinius est, *habitus* 64b 1.
 ἐχόμενα adherentia, *habita*,
 64b 2

ἕως usque ad 59b 3; ἕως ἄν cf.
 ἄν et μέχρι

*Ζητητέον cf. ἐπιζητητέον
 ζῷον animal 59a 13 60b 12
 63b 12 / om. T 64b 18a

*H comparativum quam 61a
 17; disiunctivum vel 58b
 11bis 59b 12, 14 60a 30, 31
 61b 6 62b 10, 11, 14, 27bis,
 28ter. 64a 1, 2ter, 7, b 14;
 aut 64b 14; vel, † aut 62b 27;
 vel, aut 59b 12; vel, et 62b 25 /
 *et .. aut 63a 24

ἤδη iam 58b 20 62a 21, 31
 ἡδονή oblectatio 61a 2
 ἡλικία etas 62b 2, 9, 10
 ἥλιος sol 58b 29 59b 9, 13
 60b 18 62b 29
 ἡμεῖς nos 58b 3 59a 25 60a 27
 ἡμέρα dies 60b 32 63a 8 64a
 13, 20; μεθ' ἡμέραν diurnus
 63a 26, 28

ἡμέτερος noster 62b 25
 Ἡρακλεῖος Heracleus 62b 24
 ἡρέμα tacite, *debiliter* 62a 22, 24
 ἡρεμεῖν *quiescere* 59b 20 61a 17
 ἦχος sonus 63a 13

Θάτερον alterum 62a 27bis
 θεῖος divinus 63b 15
 θερμαίνειν calefacere 59b 2, 3
 63a 15

θερμασία calor 63a 16
 θερμός calidus 59b 2; τὸ θερμόν
 calor 61a 6

θερμότης caliditas 61a 14
 θεωρεῖν speculari 59a 24; in-
 spicere 64b 7

θεώρημα theoreuma, -rema 63b 19
 θιγγάνειν attingere, † cont. 59a
 30

θύραθεν extrinsecus 60b 2, 29

Ἰατρός medicus 63a 5
 ἴδιος proprius 58b 6
 ἱμάτιον vestis 60a 12
 ἵππος equus 64b 14
 ἰστάναι stare 59a 32
 ἰσχυρός validus 59b 22; fortis
 63a 9

Καθάπερ quemadmodum 58b 15
 61a 14; sicut 64b 9
 καθαρός purus 59b 28 60a 13,
 19, 21 61a 17; mundus 60a
 12; τὸ καθαρὸν munditia 60a 17
 καθεύδειν dormire 61a 18, b 8,
 11 62a 3, 6, 11, 21, 26, 30bis
 63a 10
 καθιστάμενος sedatus 61a 7, 25

- καθυπνοῦν *dormitare* 62b 4
 καί *passim*
 καινός *novus* 59b 31 60a 18
 καλεῖν *vocare* 59a 9 60b 31
 καλός *pulcer* 58b 11; καλῶς *bene*
 63b 27
 κάμνειν *laborare* 60b 14
 κατά c. acc. *secundum* 58b 21
 59a 18, 25, b 4, 15 60b 16
 62b 10bis, 19 64a 24; *secun-*
dum, † *om.* N 61a 14; in c. abl.
 62a 32 63a 12
 καταμήνια *menstrua* 59b 28
 60a 4, 6, 9
 καταρρεῖν *defluere* 63a 15
 καταφανής *patens* 63a 21
 καταφέρεσθαι *referri* 61a 7;
deferri 61a 28; *dormire* 62a
 10; *deorsum ferri* 62b 7
 καταφρονεῖν *contempnere* 62b 13
 κατέχεσθαι *detineri* 59a 7 61b
 6, 27
 κατιέναι *descendere* 61b 11
 κάτοπτρον *speculum* 59b 29, 31
 60a 10, 11, 19
 κενός *inanis, vacuus* 64a 23
 κένταυρος *centaurus* 61b 20
 κεραυνοῦσθαι *fulgura cadere*
 63a 12
 κηλιδουῖσθαι *inquinari* 60a 12
 κηλὶς *macula* 59b 32 60a 22
 κινεῖν *movere* 59a 30ter, 31, b 18,
 20 60a 2, 9, b 15, 23, 24,
 24, 25, 26bis 61a 5, b 2bis,
 7, 9, 19, 28 62a 14 63b
 18 64a 6, 7, 9, 24bis; τὸ
 κινήσαν *quod motum fecit* 59a
 30
 κίνησις *motus* 59a 18, 32, b 10
 60a 14, 24, b 28 61a 9, 13,
 18, 20, 24, 26, 31, b 3, 7, 12,
 13, 14, 28 62a 8, 12, 30, b 8
 63a 8, 10, 26, 27, b 25 64a
 8, 9, 16, 18, 25, 30, 31, b 5bis,
 10, 16 / *om.* T 64b 18a
 κοινός *communis* 58b 4 / *om.* T
 64b 18a
 κόπος *labor* 62b 9, 29
 Κορίσκος 61b 23, 24bis, 25
 62a 5
 κρίνειν *iudicare* 60b 17, 22
 64b 7, 12
 κριτής *iudex* 64b 6
 κύριος *principalis* 60b 17; τὸ
 κύριον *proprium* 61b 25; κυ-
 ριώτερος *dignior* 60b 21 61b 5
 63b 28; *vehementior* 63b 25
 κωλύειν *prohibere* 61b 17 63b 5
 64a 9
 Λάλος *loquax* 63b 17
 λαμβάνειν *accipere* 60a 28
 λαμπρός *splendidus* 59b 14 60a
 2, 3
 λανθάνειν *latere* 60b 14 61b
 30, 31 62a 2, 7 63a 9
 λέγειν *dicere* 59a 6, 15, 20, b 32
 60a 26, b 1, 26 61a 20, b 7,
 21, 23, 24, 26 62a 4, 8, 17,
 b 13, 16 63a 4, b 20, 30
 64a 5, b 3, 10, 18 64a 1
 λεῖος *planus* 60a 15, 19, 21
 λεκτέον *dicendum* 63b 30 / *om.*
 T 64b 18a
 λευκός *albus* 59b 12
 λόγος *ratio* 62b 17

λοιπός reliquus 61b 18 / *64b 18a
 λύπη tristitia 61a 2
 λύχνος lucerna 62a 22, 23
 λύειν solvere 61b 17 62a 17

Μᾶλλον magis 60b 10bis, 31 63a
 21 64a 5, 12, 13, 17; μάλιστα
 maxime 59a 24, b 19 60a
 12, 15 63b 1 64a 26, 28,
 29, *30; presertim 60a 14

μαντεία 64b 18 cf. μαντική
 μαντική divinatio 62b 12, 16
 *64b 18

μαρτυρεῖν attestari 60a 26

μέγας magnus 59b 21 61a 3
 63a 8, 11; μείζων maior 60b 15
 61a 9; vehementior 61a 20

μέγεθος magnitudo 58b 5 64a 2
 μελαγχολικός melancolicus, adi.
 63b 17; subst. 61a 22 64a 32

μέλας niger 59b 17

μέλι mel 63a 13

μέλλειν debere 63a 23; °debere,
 † dici 63a 19; μέλλων futurus
 63b 26; τὰ μέλλοντα futura
 64a 18; τὸ μελλῆσαν contingens,
 quod futurum erat 63b 28;
 οὐδὲ ταῦτὸ τὸ ἐσόμενον καὶ
 τὸ μέλλον neque idem quod
 futurum et quod utrumlibet,
 neque idem quod erit et quod
 futurum 63b 29

μέν...δέ quidem...vero 59a 6,
 13, b 31 60b 6 61a 10, 28,
 b 12 62a 3—7, 19—25, b 1,
 14—18, 29, quidem...autem
 59a 5, 15, 21 60a 7, 21, b 1
 61a 16, b 5 62a 2, 4, 5; —

...autem 59a 1; — ...vero
 60a 14—17; quidem (om. N)
 ... autem 60b 18; quidem
 († om. N) ...vero 60b 32—
 61a 4; 61a 15; quidem...
 autem, † vero 61a 19; om. T
 60b 14; quidem...vero, quidem
 om. c. Vd, et vero om. c. V b²,
 (sed cf. Gr. A) 63a 7; μὲν
 sine δέ quidem 59b 16 62a 16
 64a 2; om. T 61a 30; μὲν οὖν
 igitur, quidem igitur 59a 8
 60a 3; ergo 63a 30; / om. T
 59a 11, cf. δέ; μὲν οὖν...δέ
 quidem igitur...autem 61b 5
 64b 16; quidem igitur...autem
 (om. N) 60a 23—25 / *quidem
 igitur († om. N)...tamen 62a
 32—b 1; μὲν... μέντοι —
 ...quidem, † tamen 63b 13;
 μὲν... μὴ μέντοι quidem...
 nequaquam, non tamen 64a 2
 μέντοι quidem 62a 21; vero (δέ
 A), tamen (μέντοι B) 58b 33.
 Cf. μὲν

*μερίζειν 63b 20. Cf. ἐρίζειν
 μέρος pars 60a 5 63a 16
 μετά c. acc. post 61a 12 62b
 4; μεθ' ἡμέραν sub die 60b
 32; in die 63a 8 64a 13, 20;
 diurnus 63a 26, 28
 μεταβάλλειν permutare 59b 13,
 16, 18 61b 20
 μεταβλητικόν (τό) permutatio
 64a 33
 μεταβολή permutatio 62b 10
 μεταφέρειν transferre 59b 8
 μέχρι usque ad 64a 8; μέχρι

περ ἄν οὐ quousque utique,
quousque quidem 59a 32
 μή non 59a 1 60a 18, b 14bis,
 16 61b 7, 27 62a 2, b 3,
 21 63b 2, 31; non, om. N
 c. ASU) 61b 27; om. T (c. L)
 63a 6; ἐὰν μή nisi 61b 4
 63a 8; εἰ μή nisi 64a 4
 μηδέ ... μηδέ neque (*atque*)
 ... neque 59a 1
 μηδεὶς nullus 62b 19; μηδέν
 nichil 58b 33 59a 2, b 10
 64a 3; nullum 62a 31; om.
 T 59a 2
 μὴν: ἀλλὰ μὴν at vero 63a 21;
 set, *at vero* 58b 10
 μικρός modicus 59b 24 60b
 6, 12 61a 8, b 10; parvus
 60a 23 61a 3 63a 10, 13,
 16, 18 64a 16; minor 61a 2
 μνησκεισθαι: μεμνημένῳ me-
 moranti 63b 4; τὸ μνησθῆναι
 meminisse 63b 6
 μνημονεύειν memorare 58b 19
 62a 10
 μόνος solus 58b 2; οὐ μόνον ...
 ἀλλὰ καὶ non solum ... set
 etiam 59a 26-27 60a 1, 25,
 b 23-24, 28-30 62a 1; non
 solum ... set 60a 30-31; non
 solum ... set etiam († om. N)
 59b 6; non solum ... set
 et<iam> (om. V) 58b 10-11
 μόριον: κατὰ μόριον secundum
 particulam, *particularis* 61a 4
 μυρεψία pigmentum 60a 27
 μύειν connivere, † *claudere* 58b
 7; connivere, *concludere* 59b 14

Ναυμαχία navale prelium († *bel-
 lum*) 63b 2
 νέος puer 61a 12; νεώτεροι iuni-
 ores 62a 13
 νεφέλη nubes 59b 30
 νέφος nubes 61b 19
 νήνεμος: νηνεμώτερος silens, *si-
 lentior* 64a 14
 νοεῖν intelligere 60a 16
 νοητικόν (τό) intelligibilis-, *in-
 tellectiva particula* 58b 1
 *νομίζειν arbitrari 62b 4
 νόσος egritudo 58b 27 63a 18
 νοῦς mens 58b 19
 νυκτερινός nocturnus 63a 30
 νύκτωρ noctu 61a 3; nocte 64a 13
 νύξ nox 64a 14, 15

Ξενικός extraneus 64a 26

Οδε hic 61b 14, 15; περὶ τοῦδε
 de aliquo 63b 7
 ὁδῆποτε quilibet 60b 24
 οἶδα: εἰδῶσιν videntibus (= ἰδοῦ-
 σιν), *scientibus* 58b 28
 οἶεσθαι arbitrari 58b 33 62a
 23, b 18 63a 12
 οἰκεῖος proprius 61b 7 63a 22
 64a 25
 οἶνος vinum 60a 27, 29
 οἰνώμενος vinolentus 61a 23
 οἶον velud 58b 5, 6, 20 59b
 9, 19 60a 11, b 5, 26 61a
 22 62a 21 63a 4, b 4, 24;
 velud, *sicut* 59b 30; velud,
 † *ut* 62b 29; *sicut* 61b 23;
 tamquam 60a 16; ἢ οἶον quam
 61a 17 / 63b 2 (cf. ἀλλά)

- οἷος** *om.* T (c. B) 64a 1
ὅλως *omnino* 58b 4 59a 1 61b 3
 62b 1 63b 12, 28
ὄμμα *oculus* 58b 23 59b 11
 60a 4, 7
ὅμοιος *similis* 59b 22 61b 29
 64b 11: *similis, om.* N 63b 19;
 -ον (τό) *similitudo, simile* 64b
 3 / *61a 10 cf. *ὁμοίως*
ὁμοίως *similiter* 58b 7, 14 59b 1
 60a 22 62b 18 64b 15;
similiter, similis (c. L) 61a 10 /
 °59b 22
ὁμοιότης *similitudo* 60b 6, 8, 12
 61b 10, 19 64b 6, 8
ὁμοιοτρόπως *similiter* 61a 29
ὅμως *tamen* 58b 29 62b 1;
 ἀλλ' ὅμως *attamen* 60b 21;
verumptamen 63b 29
ὀνειρώττειν *sompiare* 63b 12
ὅπη *quocumque, quascumque*
 (ὅποια δῆ) 64a 12
ὀπηλικοσούν *qualiscumque* 60a
 18
ὀποιοσούν *qualiscumque* 60a 15
ὀρᾶν *videre* 58b 7, 15, 20, 31,
 32, 33 59a 2, 10, b 10, 15
 60b 7 61a 29, b 1 62a 22,
 32, b 3, 19 63b 18 64a 4;
in veritate autem (τῷ δ' ὄντι S),
videnti (τῷ ἰδόντι) 63b 8 / *V
 58b 28 *vide oīda*
ὄρασις *videre, visio* 58b 3
ὀργή *ira* 60b 9
ὅς *qui* 58b 25, 26, 33 59a 9,
 b 4, 25 60b 17, 31 61b 19,
 26 62a 3, 27, b 19 63b 1,
 26, 30 64a 11, 18; ἢ *in eo*
quod 62a 30; *in eo quod, se-*
cundum quod 59a 21; *ubi, qua*
 59b 15; *περὶ οὗ de eo quod*
 58b 16
ὀσμή (ὀδμή) *odor* 59b 22 60a
 29, 32
ὅσος *quicumque* 62a 28, b 5
 63b 16; ὅσῳ ἄν *quantumcum-*
que 60b 10; ὅσῳ .. τοσοῦτῳ
quanto ... tanto 60b 7 *sq*
ὅσπερ: ὅσπερ *quod* 59a 12 60b 1;
 ὅσπερ ἄν *quodcumque* 59b 13
ὅστις *quisquis* 60a 13; *qui* 64b 6
ὀστισθήποτε *quicumque, † quis-*
que 64b 15
ὅταν c. coni. pr.: *cum + ci. pr.*
 59b 8; *cum + ind. pr.* 62a 30;
quando + ind. pr. 60a 4; c.
 coni. aor.: *cum + ci. pr.*
 59b 28; *cum + ci. pf., ci. pr.*
 64a 6; *quando + ind. pr.* 60b
 30; + *ind. pr., + ci. pr.* 63b 4
ὅτε *cum* 61b 24
ὅτε ... ὅτε *quandoque ... quan-*
doque 59a 6; 61a 15; *inter-*
dum ... interdum 61a 19-21
ὅτι *quoniam* 58b 8, 14bis, 24,
 25, 26 59a 6, b 27 60a
 1, 22, 23, 24, b 14, 23, 28
 61b 23 62a 3, 6, 7, b 4
 63a 5, 18, 20, 25, b 22 64a
 25, b 8, 14; *quoniam, † quod*
 60b 18; *quod, † quoniam* 62a 5;
quoniam, quod 59a 8, 12, 21,
 b 23 60a 25, b 2, 3 62a
 7, 8; *quod* 61b 7 62a 16;
quoniam, om. N (c. L) 58b 7
οὐ *non* 58b 8, 9, 10, 31 59a

- 2, 5, 13, 26, b 31 60a 1, 22bis,
b 21, 23, 28 61a 13, b 2, 5,
24 62a 1, 2, 5, 17, b 17 63a
23, b 10, 13, 14, 16, 22, 26,
28, 30, 31 64a 9, 20, 23,
25, b 5; *nequaquam* 58b 32 /
61a 22
οὐδέ *neque* 58b 10 59a 9 62a
17-18, b 4-5 63b 6-7-8, 23,
29; *set neque* 62a 28
οὐδεὶς *nullus* 61a 15 62a 27,
b 3, 8, 23 63a 2; οὐδέν
nichil 58b 12 62a 7, b 9
63b 23, 64a 3; —, *nichil* 58b
8; *non* 64b 11; οὐδέν ἦττον
nichil minus, nichilominus 58b
30
οὐκέτι *non ulterius* 59a 30
οὖν *igitur* 62b 26 63b 6; *ergo*
63a 20 64a 26; *ergo, igitur*
61b 31; cf. ἀρα et μέν
οὐράνια *celestia* 63b 24
οὖς *auris* 63a 13
οὔτε . . . οὔτε *neque . . . neque*
58b 12 62b 13, 32 63a 2,
b 8, 10; οὔτε . . . καὶ *neque . . . et*
58b 24
οὗτος *hic* 58b 2, 13, 19, 26, 27
59a 4, 9, 21, 28, 31bis, b 1, 3,
5, 22, 23 60a 26, 29, b 7,
13, 16, 28, 31 61b 21, 25,
26, 28, 30 62a 15, 31, b *5,
11, 19, 26 63a 1, 17, 20, 25,
29, b 3, 4, 19, 21, 31 64a
2, 7, 19, 20, b 15; —, *hic* 58b
2; *hic*, † *is* 62b 28; *iste* 62b
8; τοῦτο ὃ *quod, id quod*, 58b
33; τοῦτον χάριν *huius gratia*,
† *huiusmodi gratia* 63b 13;
πρὸς δὲ τοῦτοις *adhuc autem*
60b 3
οὕτω(ς) *ita* 61b 8, 16 63b 5;
sic 58b 17 59a 5, b 27
61a 9, 17, b 13 62a 2 63a
6, 27, 30, b 8 64a 9, 22, 31,
b 4; οὕτως ὥστε *sicut si* 60b
13
ὀφθαλμός *oculus* 61b 31
ὄψις *visus* 59a 3, b 27 60a 1,
3, b 27 61a 28, b 1; *visio*,
visus 58b 3; *visio* 61a 21 63b
18
Πάθημα *passio* 63a 19
πάθος *passio* 58b 2, 28 59a 9,
12, 26, 28, b 5, 9 60b 4,
11, 13, 15, 31 61a 24, b 8
64a 19
παιδίον *puer* 61a 12 62b 5
παλαιός *vetus* 59b 32 60a 22
πάλιν *iterum* 62b 7; *rursus* 63a
27, 29
παλίρροια *refluxus*, † *reflexio*
61a 6
πάμπαν *omnino* 61a 12, 16, 20
62a 13
παντελῶς *omnino* 61b 27
πάντη *omnino* 60a 20, 21
παντοδαπός *multimodus* 63b 17;
παντοδαπά *multifaria, -ph-* 63b
18
πάντως *prorsus, semper* 61b 5;
—, *semper* 61b 6
πάνυ: πάνυ εὐτελείς ἄνθρωποι
infimi, valde stulti homines 63b
15

- παρά** c. acc. *preter* 58b 15, 18, 23 62a 29; *iuxta* 61a 1; *secus* 61a 2; *propter*, *secus* 63a 9
παράγγελμα *preceptio, preceptum* 58b 21
παράγινεσθαι *accidere* 63b 7
παρακούειν: τὸ γὰρ παρορᾶν καὶ παρακούειν ὁρῶντος ἀληθές τι καὶ ἀκούοντος *videndo enim et audiendo falli videntis verum quid et audientis, pretervidere enim et preteraudire videntis verum aliquid et audientis* 58b 32
παραπλήσιος *similis* 59a 28 62b 3 64b 8
παρασκευάζειν: *παρασκευασθέν preparatum* 60a 28
παρατηρεῖν *observare* 59b 14
παρεικάζειν *simile dici* 61b 20
παρεῖναι: *παρὼν presens* 64a 9
παρέχεσθαι *prestare* 62b 15
παρορᾶν, *vide παρακούειν*
πᾶς *omnis* 58b 7 60b 9, 10 61a 23 62a 19, b 14, 28 63a 18, b 1, 28 64a 24; *παντός ἐστιν cuiusque est* 64b 7
πάσχειν *pati* 59a 2, 3, b 27 60a 1, 11, 25, 29 62a 10
παύεσθαι *quiescere* 59b 7 61a 3 64a 7
πείθεσθαι *suaderi* 62b 14
πειραῖσθαι *temptare* 58b 19 62a 9
πέμπειν *mittere* 62b 20, 22 63b 16 64a 21
περί c. acc. *circa* 59a 23 60a 27, b 4 61b 10 63a 4, 16; c. genit. *de* 58a 33, b 16, 26 59a 15bis, b 25 62b 12, 16, 18, 24 63b 2, 3, 4, 7, 31 64a 19, 28, b 18; / *om T* 64b 18a
πη aliquo modo 62a 20, 27
πίστις *fides* 62b 15
πλάσσειν: *πεπλασμένος* —, *fictus* 61b 15
πλεῖν: *τοῖς πλέουσι aspicientibus (βλέπουσι), navigantibus* 60b 26
πλήθος *multitudo* 62b 8
πλησίος *proximus* 59b 2 60a 29; *πλησίον* c. dat. *prope* 60a 31
πνεῦμα *ventus* 63b 24
πνευματώδης *ventosus, spumatus* 61a 24
ποδιαῖος *pedalis* 58b 29 60b 18
ποιεῖν *facere* 58b 13, 28 59a 32 60a 2, 10 61a 24, 27, b 30 62b 8, 20 64a 11, 15
ποίημα *poema* 64b 2
ποῖος *qualis* 60a 10
πολέμιος *hostis* 60b 6
πολλάκις *sepe* 58b 17 60b 19 61a 10bis 62a 5; —, *sepe* 63a 24; *frequenter* 62a 14 63a 12, 28/58b 22
πολύς *multus* 59b 11 61a 13, 24 62a 13, b 6, 63b 6, 9, 21, 22, 26 64b 10; *multus, magnus* 61a 2; ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ *ut multum* 63a 3; *ut multum, ut frequenter*

63b 10; plur. interdum: plures 62a 14, b 14; plurimi 63a 31, b 18; πλειστός plurimus 61b 11

*πορίζεσθαι cf. ἀπορραπίζεσθαι 64a 26

πορφυροῦς purpureus 59b 17

πόρρω multum (= πολλῶ) 62b 2; procul 63b 3 64a 30

πόρρωθεν de longe 62a 21;

°eminus, longe 64a 33

ποταμός flumen 59b 19 61a 9

πότερον... ἢ utrum... vel 58b 1, 2

που 62b 3

πράξις actus 63a 23, 28; actio, actus 63a 24

πράσσειν agere 63a 24bis, 25;

πραχθῆναι fieri 63b 27

πρό ante 58b 23

προβαλλόμενα que proponuntur 58b 22

προέρχεσθαι: *προελθοῦσι πόρρω τῆς ἡλικίας provectis multum etate *62b 2 προϊέναι prodire 62b 9 64a 8

προοδοποιεῖσθαι preparare 63a 26, 29

προορᾶν providere 62b 25

64a 18, 22, 25, 28; τὸ προορᾶν previsio, previsus 64a 4

προορατικός providens 63b 15

πρός c. acc. ad 59b 11, 13 60a 32, b 15, 19 61a 31,

b 15 64a 10; ad, † in 62b 7; c. dat. —, cum 62b 20;

πρὸς δὲ τούτοις adhuc autem 60b 3

προσβάλλειν advenire, adiacere 59a 4

προσέχειν attendere 62a 9; intendere 63a 5; πρ. τὸν νοῦν excercere mentem, adhibere mentem 58b 19

προσιέναι: προσιῶν adveniens 58b 10, 14

*προσπίπτειν offendere 62b 6 (cf. ἀναφέρεσθαι)

πρόσω: εἰς τὸ πρ. ad anterius, ad id quod longe 64b 4

πρότερον primum 62b 2; prius 64b 10

πρώτον primo 58a 33; primum 59b 15 62a 19

πῦρ ignis 61a 2 63a 15

πυρετός febris 62b 30

πυρέσσειν febricitare 60b 11

61a 23; febrire 62b 31

πως quodammodo 59a 5

πῶς quatenus, qualiter 59a 11; quomodo 59a 23

ῥᾶδιον facile 59b 31; idoneum (γ-) 62b 14; ῥᾶον facile 59b 32

ῥαδίως facile 60b 3

ῥεῖν fluere 59b 20

*ῥώννυσθαι cf. ἐρρωμένος et εἶρειν

Σαφῶς manifeste 62a 25

σελήνη luna 62b 29

σημεῖον signum 59b 24 60b 18 62b 27, 30, 32 63a 4, 31, b 7, 8, 15, 23, 26, 30

σημειῶδες (τό) significatio 62b 15
 σκέπτεσθαι considerare 59b 26
 σκέψις consideratio 60b 1
 σκοπεῖσθαι considerare 63a 7
 σκότος tenebrae 59b 9 62a 13
 σοφός sapiens 64a 21
 *σπάνιον rarum 62a 32
 σπέρμα semen 60a 8
 στήλη columpna 62b 24
 συγκατέρχεσθαι condescendere 61b 12
 συλλογίζεσθαι syllogizare 62a 15
 συμβαίνειν accidere 58b 13, 22 59a 24, b 5, 10, 15, 23 60b 16 61b 9 62a 19, 31, *b 1, 11, 13 63a 4, 11, b 3, 6, 22, 25 64a 8, 19, 28, b 8; evenire 60a 27; pervenire 61a 19
 σύμπτωμα accidens 62b 27, 31, 63a 2, 31 64a 4; incursus, symptoma 63b 9, 10
 σύνειναι: σύνεσμεν consistimus, intuemur 63a 25
 συνείρειν coniectare, copulare 64b 4
 συνεπιτείνειν determinare, † *certare* 60b 13
 *συνέργειν 60b 32 (cf. ἐνέργειν)
 σύνεσις prudentia 62b 26
 συνεχής continuus 60a 10
 συνεχῶς continue 61a 10; frequenter, *continue* 59b 8
 συνιστάναι: συνέστηκεν consistit 62b 6
 συνορᾶν inspicere 64b 13
 συντιθέναι: τῶν γραμμῶν συν-

τιθεμένων linearum compositionum 60b 13
 σφοδρὰ valde 59b 28; 63a 5, 8; vehementer 60b 14 61a 14 63a 16 / *64a 32 cf. σφοδρὸν
 σφοδρὸν (τό) vehementia 64a 32
 σφοδρότης vehementia 64b 4
 σχῆμα figura 58b 5 61a 11
 σφᾶζειν conservare 61a 26
 σῶμα corpus 60b 30 63a 4, 19, b 23 64a 15; —, *corpus* 60a 5

Ταραττεῖν: τεταραγμένος conturbatus 61a 21
 ταραχή turbatio 60a 6 61a 8, 24
 ταχύς celer 60a 24
 τάχυν (ad.v.) cito 59b 23 64b 1, 13; τάχιστα citissime 59b 19 60a 12 / 64a 30
 ταχέως celeriter 60a 18; cito 60a 28 61b 20
 τε quidem 62a 10, b 20 63b 30; -que 60a 28; om. T 59a 28 60b 17 61a 27, *28 63b 1 64a 21
 τερατώδης monstruosus 61a 21
 τεχνικώτατος artificiosissimus 64b 5
 τεχνίτης artifex 63a 7
 τήκειν: τηκόμενος liquefactus 61b 16
 τίθεσθαι ponere 58b 23 60a 31; disponere, *ponere* 58b 21
 τις aliquis 58b 3, 17, 19, 31 59a 3, 13, b 8, 27 60a 1, 2, b 19 62a 17, b *4, 10, 15, 18, 25 63a 7, b 4 64a 8, 9; aliquis,

- † *quis* 59b 26; *aliquis*, *om.* N 61a 28; —, *aliquis* *64b 15; *quidam* 58b 20 59a 19, 31, b 4 60a 10 63a 16, b 12 64a 27; *τρόπον τινά quodammodo* 59a 21; *quis* 58b 22 59b 14 61a 15, b 31 62a 9, 31, b 17 63b 31 64a 7; *quis*, — 62a 4; *quidam*, *aliquis* 58b 15; *quis*, *aliquis* 58b 16, 32 62a 6
- τίς *quis* 58b 1 59a 11, 23 63b 5 64b 16, 17; *om.* V, *quis* 64b 17; *om.* T 63b 30 °64b 15
- τοιόσδε *huiusmodi*, *talis* 64a 5
- τοιούτος *huiusmodi* 58b 6, 20 59b 16, 31 60a 20 61a 23 *62b 1 63b 6, 31 64a 8, 19; *eiusmodi* 59b 12; *talis* 60a 10; *τοιούτον οἷον huiusmodi ut, hoc (= τοῦτον) quale* 61b 23; *τῶν τοιούτων horum (= τούτων)* 64a 23
- τοιῆχος *paries* 60b 12
- τόπος *locus* 58b 23 62b 7 64a 2
- τοσοῦτος *tantus* 58b 26 61b 29; 60b 7 cf. ὅσος
- τότε *tunc* 60b 31
- τραχύτης *asperitas* 62b 31
- τρίψις *attritio* 60a 16
- τρόπος *modus* 59a 11, 20, 32, b 23 60b 9 *62b 6 63a 17, b 3
- τροφή *nutrimentum* 61a 12, 14; *cibum* 62b 4
- τυγχάνειν *existere* 60a 5 63a 26; *contingere* 63b 4 64a 12; οἱ τύχοντες *quilibet* 62b 22 64a 20, 22
- Υγιαίνειν: *υγιαίνοντες sani* 58b 28
- ὕγρον *humidum* 59b 1 61a 14
- ὔδωρ *aqua* 61b 16 63b 24 64a 7, b 9
- ὑπάρχειν *inesse* 59a 13 62a 27; *existere* 62a 27
- ὑπέρ c. acc. *supra* 62b 25; c. genit. *per* 64a 29
- ὑπερβατά *transcendentia* 63b 1
- ὑπερορία *dissolutio, dilatio* 64a 1
- ὕπνος *sompnus* 58b 9, 13, 17, 24, 28, 33 59a 13, 14, 19, 24 60b 31 61b 8, 30 62a 3, 16, 28, b 12 63a 20, 22, 27, b 5 64a 16, b 16; *sompnus*, † *somnium* 63a 12; τὸ ἐν ὕπνῳ *somnium (ένύπνιον AM), quod in sompno* 62a 18
- ὑπνωτικόν *dormitio* 62a 4
- ὑπίνειν *subsistere* 59b 10
- ὑπό c. gen. a 59a 17, 26, b 2 60a 9, 23, b 27 61a 19, b 27, 28 64b 5; ex, a 59b 11; (abl.), a 60b 25
- ὑποβάλλειν: *υποβαλλόμενος superpositus* 61b 31
- ὑποβλέπειν: *υποβλέποντες res-picientes* 62a 22
- ὑπόκεισθαι: *υπόκειται positum est* 58b 33; *υποκείσθω ponatur* 59a 11 60b 1
- ὑποκίρνασθαι *commisci* 60a 30
- ὑπολαμβάνειν *opinari* 59b 1 61a 8; *existimare* 62b 14 63a 6

ὑπόλειμμα °derelictum, *relique* 61b 21
 ὑπόλοιπος *reliquus* 61a 18
 Φαίνεσθαι *videri* 58b 1, 18 59a 19, b 12, 15, 20 60b 8, 11, 18, 20 61b 10 62a 5, 18, b 24; *apparere* 60b 24, 32 61a 15bis, 16, 21, 27, b 5, 6 62a 1, 2, 4, 7, 11, 13, b 8, 9 / om. T 62b 4
 φάναι *dicere* 58b 10, 12 60b 21 61b 2, 4
 φανερός *manifestus* 61a 7; -ρόν *manifestum* 59a 9, 12, 21 60a 26, b 28 61a 17 63a 17, 20; *palam* 59b 7; *patet* 60b 1
 φανερώς *manifeste*, † *manifestum* 59b 23
 φαντάζεσθαι *ymaginari* 64b 1
 φαντασία *fantasia* 59a 15, 17 60b 19; *ymaginatio*, *fantasia* 62a 8
 φάντασμα *fantasma* 58b 18, 23, 24 59a 7, 19bis 60b 17 61a 18 62a 16, 18, 29bis, b 8 63a 22, 29 64a 18, b 9
 φανταστικός *fantasticus* 62a 8; -κόν(τό) *fantasticum* 58b 30 59a 16bis, 22
 φατέον *dicimus*, *dicendum* 62a 28
 φέρεσθαι *ferri*, *deferri* 64a 13; *ferri*, *referri* *61a 9; ἐπὶ τῶν φερομένων *in hiis que feruntur* 59a 29; *agitata*, *in latis* 59a 29
 φθείρεσθαι *corrumpi* 61b 14
 *Φιλαιγίδης *Philegides* 64b 2
 °Φιλαινίς 64b 2

φιλοσοφεῖν *philosophari* 63a 7
 φλεβώδης *plenus venarum* 60a 5
 φλέγμα *fleuma*, *flegma* 63a 14
 φλεγμασία *fervor*, *flegmasia* 60a 7
 φοβεῖσθαι *timere* 62a 15
 φόβος *timor* 60b 5
 φοινικοῦς *puniceus* 59b 16
 φροδίτην *nerem*, † *verem* 64b 3
 φρονιμώτατος *prudentissimus* 62b 21 64a 20
 φροντίζειν *sollicitum esse* 64a 29
 φροντιστικός *curis affectus* 64a 23
 φύειν: πέφυκε *fuit*, *natus est* 63b 30; τῶν πεφυκότων *eorum que existunt*, *nascuntur* 60a 31
 φύσις *natura* 60a 5, 8 62b 6 63b 14, 17
 φωνή *vox* 62a 24
 φωρᾶν *inspicere*, *aspicere* 62a 11
 φῶς *lumen* 59b 11 62a 20, 22
 Χαρίεις: οἱ χαρίεντες *gratiosi* 63a 5
 χαλκός *es* 60a 14
 χάριν *gratia* 63b 14
 *χείρων *deterior* 61a 22
 χλωρός *ceruleus*, *viridis* 59b 12
 χρῆσις *usus* 58b 3
 χροά *color* 59b 16, 17
 χρόνος *tempus* 59b 12 64a 2
 χρώμα *color* 58b 6 59b 11 60a 3, 25
 χυμός *sapor* 58b 6 62a 20 63a 14
 Ψεῦδος *falsus* 59a 6 60b 15
 ψευδῶς *falso* 58b 12

ψόφος *sonus* 58b 6 62a 20;
sonitus, *sonus* 59b 21

ψυχή *anima* 58b 1, 13, 30 62a 6
64a 10; ἐν τοῖς Περὶ ψυχῆς
in hiis que De anima 59a 15

Ὡς ut 62a 23 63a 3, b 10;
c. partic. *tamquam* 62b 15
63b 16; ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ cf. ἐπὶ
ὡσαύτως eodem modo 60b 25
ὥσπερ quemadmodum 59a 4, 6,
b 27 60a 2, 12, b 25 61a
1, b 7, 15, 19, 27, 30 63a
23, b 6, 20bis 64a 6, 30, 33,

b 1; *tamquam* 60a 16 61a 8
64a 23; *sicut* 60a 4 61b 21
63b 20; *sic* . . . ut 59a 5; *sicut*,
† ut 59b 32; ut 64a 5; ὥσπερ
ἂν ei —, *quasi* 63b 16

ὥστε coni. *quare* 58b 24 59b
3 61b 10 63a 17; *quare*,
vel 61a 14; οὕτως ὥστ' ἂν
sicut si 60b 14; οὕτως . . . ὥστε
sic . . . ut 61b 13; c. inf. *ita*
ut 60b 6 62a 14, b 6; ut
61b 31 62a 31; *ita ut*, † *ut*
61a 16; *quod* 61b 30

ERRATA

To the first part:

- p. iii l. 5, for TRANSLATION read TRANSLATIONS
- p. lxxvi l. 12, for 1250 read 1150
- p. 23 *app. cr.* last line but one, for εὐφροσύνην read ἀφροσύνην

To my edition of *De Somno et vigilia* (Leyden 1943) ¹⁾

- p. vii l. 10 from the foot, for adiuvaverunt read adiuverunt
- p. xiii s.v. δῆ 1st line:
 - for Γ¹ quidem (6), enim (2) read quidem (9)
 - 2nd line:
 - for quidem (3), enim (2); om. semel read quidem (2); om. quater
- p. xvi notes, l. 10 from the foot, for ⁶⁾ read ⁵⁾
- p. xvii notes, l. 8 from the foot, for Id. read eodem modo
- p. xxix l. 19, for familia II read familia Φ
- p. 1^a l. 15 f., for quorundam read quorum[dam] (dittogr. del. Wagenvoort).
 - l. 16 for causa read causam
 - app. crit. vet. tr.*, add 14 qualiter fit b
- p. 3 454b 11, for τὸ καθεύδειν read τὸ καθεῦδον
- p. 5 The ciphers 15, 20, 25 and 30 should be transferred to the next lines, 35 ought to be removed.
 - 2nd *app. cr.* ad 20, for a rec. manu V afficta sunt read a rec. manu v afficta sunt
- p. 6^a l. 18: attractione: attritione *conicio*, (cf. 460a 16).
- p. 10 Transfer 30 to the next line.

1) Mention of slight errors, in the accentuation &c., is omitted.

- p. 38b s. v. ἀλίσκεσθαι *read* consumi, *capi*.
 s. v. ἄν after 5a 31, *add* (= ἐάν)
ib. l. 3 after *coni.*, *add* 4a 30
- p. 39a s. v. ἄτοπος, *read* inconveniens
add. αὔξησις augmentum 4a 15. 6a 34, 7a 7
 s. v. αὐχὴν *read* cervix, *collum*
- p. 39b s. v. γε, *add* quidem, *om.* Γ² 7b 28
- p. 40c *add:* θάτερον alterum 3b 16. 4a 24, b 3. 5b 24 / *—,
 alterum 4b 2 / *3b 16
- p. 41b s. v. λευκός, *for* 5a 8 *read* 5a 18
- p. 43c *add:* τρίψις °attritio 6a 19
 s. v. τυχάνειν, *add* τῷ τυχόντι *om.* Γ 5b 9; δι' ἣν ἔτυ-
 χεν αἰτίαν *per quamvis causam* 5b 9
add: ὑγρότης humiditas 7a 19
- p. 44b *add:* φάντασμα fantasma 6a 25, b 15
add: χρήσις usus 5b 8